

RERVM VIENNENSIVM LIB.

ber tertius, de magistratibus urbis Viennensis, & principibus eiusdem, auctore Vuolfgango Lazio Viennensi Philosopho & medico,

CAP. I. DE MAGISTRATIBVS

urbis Viennensis, in genere.

TRIPLEX Viennæ magistratus est, ecclesiasticus, Reipublicæ capessendæ communis, & medi-
dius qui Academiæ est. Quorum ecclesiasticus li-
bro superiori à nobis ad fidem rerum distinctus
est. Qui uero in Republica administranda confi-
stit, triplex est: Ducalis, prouincialis, & oppida-

*Triples in ge-
nere Viennæ
magistratus.*

nus. Duces enim Austriæ cum tot accessione prouinciarum, domum auitam reddidissent auctiorem, & subinde foras euocati, in negotijs cum publicis tum priuatis, in re præsentis non semper forent: ut essent, qui æquitate subditorum explicarent causas, prouincialium prouocationes exciperent, simulque detrimenta, pericula, comoda incommodaque regionum Austriacarum pensitarent, ac uectigalibus ærarium auferent, rationibus denique recensendis procurationibusque præessent, quatuor intra urbem magistratus constituere: quorum Regimentum supremum uocant, cui, qui ducis uices gerit, cum seriniorum magistro, in ducali castro præsidet: quod inferiorum Austriæ prouinciarum, Austriæ inquam utriusque, Charinthiæ, Styriæ, Carniolæ, Ciliæ, Goriciæque, criminantibus passim incolis postremum patet, causasque & publicas & priuatas omnes distinguit. Secundum, Fiscum, uel (ut appellamus) Cameram dicunt: quo loco magistratibus, annua omnium prouinciarum uectigalia expediuntur, & procuratorum eorundem rationes recensentur. Huic subsunt cætera duo, (ut uocant) Handgrauatus et Telonij Danubiani, Handgrauus, quem Romani Triumuirum mensarium uocabant, mercatorum controuersis, (qui eò ex Italia, Hungaria, Polonia, Sclauonia, Bohemia, ipsaque Germania uniuersa frequenter confluunt) dirimendis, ac precipue bouum contractibus, qui ex Hungaria in Germaniam per austriam innumeri annuatim abiguntur, itemque mensuris ritè constituendis uenditorum præficitur. Qui suos habet in laboris participatum adiunctos, & consiliarios et ministros. Telonarius uero, uectigalibus Danubij recipiendis, et mercibus que ex Sueuia et Bauaria frequentes in Austriam et Hungariam deuehuntur, itemque nautarum & aurigarum controuersis, aliorum ue, si que ad Danubij ripam exorte fuerint, remouendis, à duce eius que Fisco constituitur. Cæterum prouincialis magistratus duplex est: alter que

Causa magistratu à priuice constitutum.

Regimentum Viennense supremum magistratus.

Fiscus Viennensis, uulgo Camera.

Officium Handgrauij per Austriam.

Officium Telonarij Danubiani.

Prouincialis magistratus, uulgo die Pestsitzer im Land hauß.

quondam

quondam prætorio à Romanis dicti, præfident. Hi cum quibusdam ex omnibus Austriæ ordinibus, in consiliorum laborisq; cōfortium adscitis, in domo quadam magnifica (quam prouincialem inde appellant) libellorum responsiones audiunt, & decreta pronunciant. Alter uerò prouinciæ magistratus, prouinciæ reb. cōstituendis, quæ uel censum annum principi numerādum, uel imminētis belli pericula contingunt, præest. Ex omnibus Austriæ ordinibus (ciuibus exclusis) hoc est Prælati, Baronibus, siue patricijs, & Equestris census nobilibus, accumulatus est. Quorum decretis concipiendis, ceu superiori, quem prouinciæ scribam uocāt, ita huic quidam à secretis adsciscitur. Hos consequitur ultimus oppidanus magistratus, qui triplex est. Prima sedes senatui urbano datur: ex duodecim uiris is constat, quos decuriones Romani municipales uocabant, quib. Consul præfidet, præfecto urbis à duce, & scriniorum peculiari magistro (quem scribam urbanum uocant) ciuiū sumptu adiunctis. In eo senatu ciuiles actiones expediuntur, codicilli & testamenta proponuntur, ac pupillis tutores designantur, & si quæ cætera cōmoda incommodaq; urbis dispiciuntur: quæ partim ab ipso consule, partim à fisci urbani præfecto (quem Camerarium dicunt) curantur. Proxima sedes locusq; Prætoris urbani est, quem iudicem uernacula lingua uocant, cui in consilij societatem, duodecim item uiri tribuuntur: qui seorsim in prætorio proprio, à subsellijs nomenclaturam usurpante, pecuniarias causas, creditorias, debitoriasq; & omnes adeo criminales actiones distinguunt, ac facinorosos morte condemnant, & per quaestiones habent, Duumiri quondam Romanis dicti. Hunc ponè sequitur ultimus & infimus magistratus, quem uocant senatum exteriorē, qui septuaginta duobus constat uiris. Ex horum numero rationibus tutorum recensendis, uectigalibus portarum exigendis, censu annuo agendo, certi, triumiri item nocturni, ædiles ac pontifex eliguntur. Ipsi non nisi summa ingruente necessitate, & temporibus Reipublicæ turbulentis, omnes à Cōsule conuocant, et in communem ciuitatis rem consilia conferunt, de quibus omnibus ordine sermo à nobis instituetur, exordio à ducibus sumpto.

CAP. II. DE PRINCIPIS

magistratu.

Causa magistratuū à principe constitutorum.

Prætorium Viniensis principis semper extitisse magistratum, nemo est qui dubitat, ut cuius obsequio Vienna imbuta usq; fuerit: et cuius maiores successoresq; cum rem copiosam & cultam habere cœpissent, & ex humiliori gradu maiores quottidie ad res constituerentur, subinde foras euocati, aut alijs negotijs præpediti, in uicem fidei q; regulos suos, ac in administranda prouincia aptos homines quosdam legerunt, qui

runt, qui per procuraciones principis negocia administrarent. Ex quorum numero (ceu diximus) Regimentum ac Fiscus conflantur. *Regimentū et fiscus.* Austriæ igitur nomen (unde hi principes titulum primum adepti sunt) recenti seculo natum est, ante annos circiter quadringentos, ab Austri (ut credo) uenti flatu, qui ista in regione frequens est: uel ob similitudinem Germanicę appellationis Ostenriche (quod uerisimilius mihi uidetur) quod nomen orientali regnorum suorum limiti Francorum reges indiderant, ceu & occidentali Vuestenriche. *Vnde Austria sit dicta.* Porro Francorum nomen (quæ gens à Cimbris & Sicambris Rheni quondam accolis defluxit) sub Aureliano Cæsare primum omnium auditum est, anno Salutis nostræ CCLXXVI. *Vnde Ostenriche uox orta.* uel ob audaciam gentis, uel (ut alij existimant) Franco horum reges, qui Sicambris post Marcomyrum, Antenorē, Priamum, Helenū, Basanum, Heligastum, Basanum secundum, Clodomyrum, Nicannorem, Marcomyrum, Clodium, Clodomyrum secundum, Meradacū, Bolionē, & Cassandrū imperauit, sub ipsam quasi Christi natiuitatē. *Francorum nomen quādo auditū sit.* Francū itaq; reges Sicambrorū, qui iam Franci dici cœperant, sequuti sunt, in ea Germaniæ ueteris ad Oceanū septentrionalem ripa, in qua quondā Bufactores ac Bructeros coluisse constat, *Catalogus ueterum Francorū regum.* Clogio, Marcomyrus, Richimer, Bentharius, Gualterus, Clodomyrus, Ascarichus, Ragaisus, Clogio, Pharamundus, Clogio, Meroueus, Hilderichus, & Lytauicus: qui primus Christo uedicatus, multos post se reliquit, Theoderici, Theoberti, Hildeberti, Hilderichi, Dagoberti, Clotharij, Lotharij, Sigeberti, ac Clodouici nomina præferentes. *Vbi Franci quondam habitauerint.* Qui ut omnes in Gallijs Romano iā ademptis imperio rerū potiebantur, ita ex qua prodierāt ab arcto, referre iterū paulatim gradū in Germaniā à meridie cœperūt. *Ascarichi & Ragaisi meminit Panegyricus, qui hos captos à Cōstantio imperatore in Belgis tradit, & bestijs obiectos fuisse.* Quorū Theodericus, Theobertus, & Theobaldus, Lytauici primi Christiani Francorū regis filij, Alemānos et Sueuos in Rhetia prima, Heluetiorū que heremo subiugarūt, Balthino & Leuthari, uel (ut alij uernacula Germanorū lingua appellant) Balduuino & Rothario, Sueuorū ducibus in uerba adactis. *Hanc historiā refert ex Grecis Agathius, & Paulus Diaconus.* Childebertus postea primus Boioarios proximos in Vindelicia, & utroq; Norico aggressus est, Thassilone Boioariorū rege (qui post Boamundū, Heribertū, Chunimundum, Gibolphū, Aordū & Sisualdū, Boioarijs, hoc est à Bois descēdētibus populis imperabat) uectigali reddito. *Franci quando Sueuiam subiugarunt, atque Boioarios.* Quod ipsum à Diacono lib. 4. cap. 7. his est uerbis perscriptū. *Primi Boiorū reges.* His diebus (inquit) Thassilo à Childeberto rege Francorū apud Boioariā rex ordinatus est, *Locus ex Diacono de Thassilone rege Boioariae.* qui mox cum exercitu in Sclauorū prouinciā intrōiens, parta uictoria, ad solū propriū cum maxima præda remeauit. *Sclauorū prouincia hodie Carinthia & Carniola, ubi adhuc hodie Sclauī colunt.* Sclauorum autē prouinciā hodiernam Carniolam intellexisse, ex eodem apparet autore libro 4. capite 39. & libro 5. capite 22. Et iterum libro 3. capite 29. de Garibaldo altero Boioariæ rege tractās: Cumq; hæc dixisset, tunc intellexerunt Boioarij, qui eum comitabantur, eum ipsum

L regem

Alter ex Dia-
cono locus, de
Garibaldo re-
ge Boioariæ.

Theoberti pri-
mi meminit
Diaconus lib.
6. cap. 21. &
35. apud quem
uidelicet Au-
sprandus Ber-
gensis dux ab
Ariperto Lon-
gobardorum
rege, ducatu
spoliatus, in
exilio erat: cu-
ius filiū Theo-
donem diuus
Rupertus
Christo uendi-
cauit.

Pipinus quan-
do in Franco-
rum regni fa-
stigium subli-
matus fuerit.

Quādo in pro-
uincie formā
Boiorum ter-
ræ redactæ.

Quādo orien-
talis Marcha
incepta.

Vuestenriche
regio, uel

Vuestrasia cō-
prehendebat
Lotharingiā,
Lutzelburgū,
Treuirensē,

Leodiensē,
Brabātinūq;
tractum, & to-
tam Alfatiam,

cum tractu Pa-
latinatus Rhe-
ni.

Austria Vene-
tijs uicina.

Locus ex Rhe-
ginone de Au-
strasia.

regem Authari esse. Denicq; post aliquod tēpus, cum propter Fran-
corum aduentū perturbatio Garibaldo regi aduenisset, Theode-
linda eius filia cum suo germano nomine Gundaldo ad Italiam
confugit, sc̄q; aduentare Authari suo sponso nunciauit. Ex quibus
apparet, Tassilonem & Garibaldum primos à Francis Boiorum
reges in fidem receptos esse: nondum tamen in prouinciæ formam
ipsæ Boiorum gentes redactæ erant, uectigales duntaxat suis legi-
bus uiuere permittebantur, regali diademate in ducalem tiam
contracto, quam Francorum regum beneficio accipiebant. Theo-
bertus, Theodo, Theobertus secundus, Thassilo & Odilio, om-
nes Boioariorum duces. Quibus Francorum regum nomine pare-
bant, utrunq; Noricum, Vindelicia, & pars Rhætiae alpestris: qua
hodie intercapedine Austriae partem, Styriam, Charinthiam, Ba-
uariam, & Tyrolim, sitas ditiones uidemus. Atq; hoc genere obse-
qui, prouinciæ iam enumeratæ, ducentis ferè annis & pluribus
Francorū regibus parebant, qui (ut antea dictum) per duces ex Bo-
iorum gente oriundos istas administrarūt. Donec ob ignauia, Hil-
dericho ultimo regno abrogato, Pipinus quispiā ex orientali Fran-
cia & Germaniæ agro oriundus, Caroli cuiusdā Martelli filius, qui
à diuo Arnulpho Metensium episcopo genus repetebat, à Franco-
rum gēte in regni fastigium sublimatus fuisset, ob magna uidelicet
in gentem suam & Christianum nomen merita probatus. Is pri-
mus in prouinciæ formam Boioariorum terras redegit. Ac cum
Gryphoni fratri nati minori Schuandehildem Odilionis Boioa-
riæ ducis filiam desponsasset, ac Schuidigerum & Lanfridum ty-
rannos profligasset, in Auares quoq; Noricum & Pannoniam su-
periores incolentes mouit. Quibus haud multo post non solum
subiectis, sed è Norico præterea in Pannoniam superiorem remo-
tis, orientale regnum, siue orientalem Francici imperij limitem in
confinio Norici ac Pannoniæ constituit, & Ostenriche Marcham
appellauit: maiorum suorum imitatus scilicet administrationem,
qui idem in occiduo Rheni limite, in utroq; Romanos æmulati,
factitarunt, cum Vuestenriche, seu Vuestrasiam, terræ tractum
Mosa, Sequana, ac Arari Rhenoque fluuijs conclusum, à reliquo
Francorum imperio demptum denominassent. Porro Osten-
riche, uel latine Austrasia, maioribus quondam limitibus circum-
scripta erat, quàm nunc Austria uisitur, in Italiam usq; & Rhætiam
extenta. Proinde Paulus Diaconus libro quinto rerum Longo-
bard. capite 39. Austriam appellat agrum Venetijs proximum.
Et Rhegino Brunienfis, orientalem Germanici siue Francici impe-
rij limitem, & quæ intra hunc sitæ fuerant regiones, Austrasiæ ui-
detur uocabulo nuncupasse, & ex his Boioariā enumerasse, cū Pi-
pini ac Carolomagni fratrum diuisionē describeret. Anno dominice
incarnationis (ait) 778. Carolus cū exercitu Hispanias ingressus est,

uenit

uenit enim primò Pompilonam ciuitatem, deinde ad Cefaraugustam urbem perrexit, ubi innumerabilis multitudo de partib. Burgundia & Auftrasia, uel Boioaria, seu Prouincia, & septimana pars etiam Longobardorum in auxilium conuenere. Hæc ille: que libro Chronicorum quinto, capite uigesimo, Otto Frising. de Auftria scribit. Anno ab incarnatione Domini (ait) 743. Pipinus & Carolomannus primò in Aquitania contra Hunaldum eiusdem prouinciæ ducem, procinctum mouent. Captòq; castello quod Lucas dicitur, in loco qui uetus Pictauis uocatur, regnum diuidunt, Carolomanno Auftriam, Alemaniam, Thuringiã: Pipino uerò Neuftriam & Prouinciã fortito. Hæc ille. Verisimile est autem, has uoces Vuesterriche & Osterriche Francis gentilicias, in linguam latinam detorquentes horum (ut opinor) sacerdotes, Auftrasia & Vuestrasia tractus appellasse: unde breuiore dictione Auftria & Neuftria uocabula processere. Atq; hæc est Auftria, siue (ut gentilia lingua dicamus) Ostenriche, uera & genuina interpretatio ac etymon. Qua in prouincia, Francorum postremi reges, (iam scilicet non ditioni tantum, nomini que, sed etiam legibus institutis que Francorum uendicata) aliquot Marchæ comites alebant, qui limitem istum orientalem tuerentur: unde illis & nomen accessit ut orientales Marchiones dicerentur, qui postea Auftria & marchiones et duces cognominati sunt. Qua in re Romanam prorsus uidentur Franci æmulati administrationem esse, qui duos istihoc in tractu limitaneos duces habebant, Pannoniæ primæ & Valeria. Quibus in prouincijs posteaquam Franci rerum cœpissent potiri, & hi maximè qui post Carolum magnum Boioariae quoque regni titulum usurparunt, ex stirpe illius, Ludouicus, Carolus Crassus, Carolomannus, & Arnulphus, suo idiomate appellantes limitaneos duces, in Pannonia prima orientalem Marchionem, gentilio sermone den Margrauen uon Osterrich alebant, qui orientalem limitem Francorum aduersus Auares tueretur. In Valeria quoque Charinthiæ Marchionem, qui Auarum æquè ac Sclauorum uim exciperet. Quibus in Norico ripensi, Boioariae Marchionem coniungebant, qui cæteros in opere adiuuaret. Quorum Boioariae Marchionis munus unà cum ditione orientali primum omnium, deinde uerò et Charinthiæ marcha ac ducatus accessere. adeò ut in unum ceu corpus orientalis regni, (ut hoc Francorum ueteres reges instituerant) omnes paulatim Pannoniæ, utriusque Norici & Marcomannorum prouinciæ amplæ & diuites redierint: quas nostra ætate, de ueteri Pipini genere descendentes principes Habsburgenses antea dicti, sub nomine & titulo Auftria archiducatus possident. Porro Orientalis Marchio, ueteris regni nomine retento, orientalis deinceps, & teutonicè Ostenriche Marchio, Margrauius, & Comes appellatus est. Quo no-

Locus de Auftria ex Ottonis Frisingensi.

Auftria & Neuftria uoces unde ortæ.

Etymologia uocabuli Auftria.

Orietales Marchiones, qui et Auftria.

Duces limitanei apud Romanos in Pannonia superiori.

Orietales Marchiones.

Marchiones Charinthiæ.

Marchiones Bauaria.

Orientali Marchæ ceteræ marcha accessere.

Hodie archiducatus Auftria, continet uniuersum tractum ueteris regni orientalis.

mine officio' que statim à Theodonis Boioariæ ducis ætate, functos hos ferè reperi, ut sequuntur:

AUSTRIAE MARCHIONES, Sive orientales, à Theodonis Boioariæ ducis ætate usq; ad Ottonis primi imperium, annorum spacio 330.

VVALARIVS, huius in uita diui Rudperti mentio fit, quem à Theodone duce Boioariorum, Marchæ, hoc est limitibus præstitum fuisse credendum est, anno Domini DCLXX.

GRYPHO, Pipini regis Fræcorum frater germanus, qui ducta in uxorè Schwyndehilde, Vdilionis Boioariæ ducis filia, Marcham Bauarig, siue Orientalè, cum à fratre tum à socero obtinuit. Et cum postea socerum ducatu Boioariorū exuisset, à fratre comitatus angustijs conclusus fuit, anno Domini DCCXXVIII.

Diui Hippolyti cœnobium in Austria quando fundatum.

ALBERTVS & OCCARIVS, qui à Pipino rege in Noricum sunt traducti ex Gallijs: & cum egregiam pontifici Zachariæ operam locassent, in profligandis piratis, diuorum Hippolyti & Quirini reliquijs ab eodè donati sunt. Quorum Occarius Degersee cœnobio in Vindelicia, haud procul ab Oeno, extructo, diui ibidè Quirini reliquias deposuit. Albertus uerò, qui Marchæ orientali, siue Austriæ, à Pipino præfectus fuit, diui Hippolyti cœnobium ibidem est exorsus, eiusdem pariter diui ibidem reliquijs depositis. Quod postea destructum ab Auaribus & Hunnis, Patauienses renouarunt.

Marchio orientalis ab Auaribus interfectus.

GEROLDVS: hunc, deuictis & profligatis ex Norico ripensi & Pannonia superiori Hunnis & Auaribus, Carolus Magnus Marchæ Boioariæ siue orientali præfecit, & Margrauiouem, siue custodem limitis Pannonici uel Auarici appellauit. Qui ad postremum in conflictu aduersus Hunnos & Auares occubuit, anno salutis DCCXCVIII.

Fauianis Vuienæ est: Ceisenmurus, Cætie ueteris ruæ, hodie Ceismaur pagus.

THEODERICVS: huius opera felici aduersus Hunnos fuisse usum Carolum cognomento Magnum, docet Eginhartus in belli Pannonici explicatione. Cuius quoq; nomen expressum in peruesto Ludouici Pij Cæsaris diplomate uidimus, cum distinctione limitum Marchæ suæ, à Nardino fluuio ad Lytaham. intra quos limites Comagenus & Vuachouua montes: fluuij uerò Pierstlinga, Drafama, & Pielagus recensentur, unà cum municipijs Fauianis, Ceisenmuro, Drebensee, Aspach, Artagrunno, Roede, Saxina, & Sumburgo. Quorum omnium, & fluuiorum, & montium, locorumq; in Austria, uestigia supersunt.

GOTOFRIDVS: & huius in eodem priuilegio mentio fit, cum ea exaggeratione, quòd Theoderico Marchioni succedens, Reinaro Patauiensi episcopo, loca superius enumerata intra Marcham orientalem

orientalem inclusa, ab ecclesiæ eiusdem fide abalienare studuisset.

GERHOLTUS & BALDERICUS: horum Eginhartus sub Ludouico Pio Cæsare in hæc uerba meminit. Cui imperator, qua fama erat, Bulgarum regem à suo quodam optimato aut regno pulsum, aut interfectum, respōdere destitit. Illoq̄ expectare iusso, propter famæ certitudinem, Bertrichum palatij comitem, ad Balderichum & Gerholtum comites, & Auarici limitis custodes in Charentanorum prouinciam misit. Et iterum postea, cum de Aquigranensi conuentu loqueretur: Adfuerunt & in eo conuentu, Baldericus & Gerholtus, comites, & Pannonici limitis præfecti. Est autem uerisimile, unum orientali Marchæ, alterum Charinthiæ fuisse præfectum, quemadmodum antea ostenderamus à Romanis hunc morem Francos desumpsisse, qui duos limitaneos duces in Norici Pannoniarumq̄ collimitijs habebant. hoc est, in Pannonia prima ripensi unum, ubi hodie est Austria: & in Valeria, ubi hodie Styria sita cernitur, alterum, Pannoniæ superioris Noriciq̄ præfidi consulari subiectos.

Custodes limitis Auarici.

Duces limitanei.

SIGEHARDUS & RATOLDUS: hi in uetustioribus prærogatiuis, Persenbugenses & Ebersbergenses comites recensentur, in Marcha orientali.

LVPALDUS, quem occisum fuisse ab Hungaris, sub Ludouico Caroli magni stirpis ultimo, dum limitem Francorum cōtra hanc gentem tuetur, Otto Frisingensis tradit libro 6. Chron. cap. 16.

ARNVLPHUS, superioris Lupaldi filius erat. De quo Rhegino Pruniensis in hæc uerba. Anno Dominicæ incarnationis (inquit) 908. Bauari cum Hungaris congressi, multa cede prostrati sunt. In qua congressione Lupaldus dux occisus est, cui filius suus Arnulphus in ducatum successit.

ARNOLDUS, Arnulphi superioris filius, simulatq̄ pater in Boioariæ ducatum fuisset inauguratus, cum fratribus suis Bernhero & Eberbardo, marchas Boioariæ, Orientalem & Charinthiæ est sortitus: de quo ista extant apud Rheginonem uerba. Nam interim Lutolphus Boioarios, machinatione Arnoldi fratris Iudithæ uxoris eius, ab eo auertit: et Ratisbonnam intromissus, omnes eius ibi thesauros diripuit. Porro Iuditha Arnoldi senioris filia erat, & Arnoldi iunioris huius Boioariæ Marchionis soror germana, Henrico Ottonis primi Cæsaris fratri desponsata.

Filij Arnulphi Marchiones.

GEBEHARDUS: hunc Arnulphus post filium Arnoldū Marchæ, hoc est limiti præfecit, de quo Rhegino in hæc uerba. Anno (inquit) dominicæ incarnationis 910. Franci in confinio Boioariæ & Franciæ, Hungaris congressi, miserabiliter aut uicti aut fugati sunt. In quo prælio Gebelhardus comes limitis Auarici interijt, relictiis duobus filijs adhuc pueris, Vdone & Hermanno, qui postea clari & nobiles in Francia extiterunt.

Limitis Auarici comites, postea Margrauij.

Pachlarn locus Austriae in ruderibus Arlapis, ubi clas-
suum praefectus
sedem habebat,
retinet adhuc
fluvius praeter
fluens nomen
Erlaphi.

RVDIGERVS, cognominatus à Pachlarn in Melelico, orientalis tum Marchae metropoli & regia (quam hodie Melicū dicimus) sedem tenebat: obiit circa annum Salutis nostrae 926. Qui & ipse cum Arnolde Boiarię duce, obsequium Henrico primo Cæsari directavit. Et quo mortuo Geysa Hungariae rex, quem postea Stephanum cognominarunt, Austriam occupauerat.

ENGELRICVS, cui Marcham orientalem Otto hoc nomine secundus Cæsar tradidit, limitibus distinctis, Lytahæ, Nardini, Pielagi, & Drafamæ fluviorum, qui adhuc hodie fluvij limites Austrię distinguere dignoscuntur. Id quod in peruetusto diplomate ab eodem Ottone dato, & in diui Andreae cœnobio ad Drafamam reperto obseruauimus.

CVNRADVS, is Marcham Austrię ab Ottone huius nominis tertio imperatore in fidem recepit, ab Henrico secundo postea in superiori Bauariae Marcha confirmatus, cum iam orientalis Babenbergae comitibus cessisset. Cuius saepe in priuilegijs mentio occurrit.

AUSTRIAE MARCHIONES prosapia comitum Babnbergensum.

Vnde Marchiones Austriae originem duxerint.
Melicum oppidulum Austriae ad Danubij ripam, ubi celebre in colliculo cœnobium, quondam castrum & regia marchionum Austriae.
Sepultura Alberti primi ignoratur.

ALBERTVS, primus hoc nomine, Alberti scilicet Babenbergensis comitis illius filius, quem dolo Hattonis Moguntini episcopi, Ludouicus Carolingorum ultimus, apud Moguntiacum capite affecit: qui ob ductam Babam Henrici primi Cæsaris sorore, & quod huius ductu Germanici exercitus aduersus Hungaros uictoria stetit, in praelio ad Melicum Austriae habito ab Ottone primo, uel (ut alij uolunt) tertio huius nominis Cæsare, Austriae siue orientalis Marchio constituitur, circa annum ferè Salutis nostrae DCCCCLXXX. Ac cum Melico metropoli constituto, fortiter limitem orientalem aduersus Hungaros tutatus fuisset, anno postea sedecimo, plenus annorum, è uiuis excessit. Cuius sepultura haecenus ignoratur.

Austriae Marchiones Hungaros ad fidem Christi conuerterunt.
Austriae marchio mortuus in Ingelhaym, palatio Rheni quondam Nomaago.

LVPOLDVS, primus item hoc nomine, Alberti superioris ex Baba filius, ducta Richardi quadam, parēti in Marcha siue comitatu limitis Ostenriche successit: bello, ac duplici aduersus Hungaros uictoria clarus. Geysae quoque Hungariae regi, qui postea in Christianismo Stephani nomen adsciuit, in acie uicto, ut Christo uendicaretur, unà cum diuo Henrico tum imperatore persuasit. Petrum praeterea legitimum Hungariae regem, aduersus Ouonem tyrannum, in regnū restituit. Qui ad postremū cum nuptijs Henrici tertij interfuisset, in Ingelhaym solito imperatorum ad Rhenum palatio, ex humanis excessit, & Treuiris à Popione patruo Treuirensi archiepiscopo terrae traditus: non multo post (ut quidam uolunt) in Austriae relatus, in Melicensi castro, solito Marchionum Austrię conditorio, sepultus fuit.

HENRICVS, hoc nomine quoq; primus Auftrię marchio, qui & orientalis, cum fratrib. Lupoldo & Sigehardo, Auftrię marchā partitus, & demū superstes fratrib. ducta Schuandehilde quadā, solus rerū potiū. Itaq; cū imperio postea obsequiū detrectaret, ab Henrico Cæsare proscriptus fuit; & iterū in gratiā receptus, cū diui Colomanni martyris (q̄tum in Austria passus erat) corpus honorificè in regia sua Melicēsi, unā cū Popiōe Treuirēsi, p̄patruo, & Me gingaudo Halberstadēsi, episcopis sarcophago condidisset, haud multo post superos reliq̄t, in eodē Medelico uel Melico sepultus.

Austrie marchio proscriptus ab imperio.

ALBERTVS hoc nomine secundus, et Henrici superioris filius, ducta Adelhaide quadam uxore, à Cunrado secundo Auftrię siue orientalis marchio constituitur. Qui rebus præclarè aduersus Hungaros gestis, magnā ulterioris Auftrię portionem feudo ab imperio suscepit, anno Salutis MXLVIII. Is Cunonem Boioarię ducē ab imperio proscriptum, liberaliter exulem tenuit: quorum obiit Dux 1059. Marchio uerò, 1056.

ARNESTVS, hoc nomine primus, Romani imperij miles appellatus, quod limitē aduersus Hūgaros fortiter & fideliter tueretur: ob quæ merita & patricinio episcopatum Laureacensis Iuuauien sis & Patauiēsis ab Henrico quarto Cæsare donatus est, anno 1058. & quadraginta postea regalib. in ulteriori Austria prædijs. Qui cū Henrico quarto aduersus Saxonas suppetias ferret, in acie fortiter occubuit, anno Salutis 1075. Cuius cadauer relatū in Austriā, ab uxore Mechtilde, auito cōditorio Melicensi honorificè illatum est. Atque hunc in multis prærogatiuis uetustioribus, Comitem marchæ Ostenriche denominari aduertit.

Austrie marchio miles imperij appellatus.

Uterior Austria accedit marchionibus orientalibus.

LVPOLDVS hoc nomine in hac stirpe secundus, Arnesti superioris frater germanus, cum Frouuiza uxore, & filia Iuditha, in Melicensi conditorio adscriptus cernitur.

LVPOLDVS hoc nomine tertius Arnesti filius, desponsata sibi Itha Henrici tertij Cæsaris filia, tribus bellis gestis enituit. Quorum primum aduersus Cunradum Morauię marchionem pro limitibus habuit. In secundo, Salomoni Hungarię regi aduersus Bissenos auxilio fuit. Tertium communibus, cum cæteris Germaniæ principibus, consilijs auspicijsq; aduersus Henricum quartum gessit. Quartam denique expeditionem in Asiam suscepit, antequam Gotofridus Bullonēsis terram sanctam recepisset: rebus humanis exemptus est anno 1096. Itha coniuge quarto post mariti obitum anno Constantinopoli decedente. Is est Lupoldus, cuius uxorem à fratre incestatam annales Auftrię nugantur: ad quod & Volateranus alludere uidetur, libro 29. Comment. urbanorum. Cuius sepultura in Melicēsi itē regia cōditorioq; cernit. Quē locū is primus Deo opt. max. fertur cōsecrasse, Sigeboldo q̄piā abbate cōstituto: q̄d Calixtus pont. max. p̄sens dedicauit postea, anno MCXXII.

Austrie marchio interfuit expeditioni Asiaticæ, et ut terra sancta reciperetur auxilio fuit.

Melicensis regia in cænobium commutatur

Marchio Austriae in comitatum missus. Horum comitum multi Eckeperti ac Valdrici nomina habebant. Diui Lupoldi frater.

Austriae marchio Caesaris sibi filiam coniunxit.

Huius historiae meminit Otto Frisingensis libro 1. de Rebus gestis à Friderico, cap. 10. Austriae marchio tria caenobia exorsus est.

Neuburgensis caenobij exordia.

Meminit Otto Frising. lib. 7. Chron. c. 17. In diuorum numerum Austriae marchio relatus.

Diui Lupoldi filij.

Meminit Otto Frisingensis lib. 7. Chron. cap. 25.

Filiae diui Lupoldi.

Sorores diui Lupoldi.

Sepultura diui Lupoldi.

ALBERTVS hoc nomine tertius, superioris Lupoldi frater germanus: de quo multa Annales nugantur, quod fratris uxori uim intulisset, & fratrem ad parem ultionem incitarit, ob quam ultionem ab imperio reus iudicatus, & in comitatum missus fuit, fratri Austriae Marchioni subiectus, à quo descendisse Garshj & Pernekh comites uetustissimos Austriae, & authores caenobiorum Geras, Pernekh, & Altenburchg, in peruetusto annalium codice legimus.

ALBERTVS hoc nomine in hac prosapia quartus, Lupoldi tertij filius, & diui frater germanus, nullis rebus gestis, ante fratrem, uitam cum morte commutauit.

LVPOLDVS hoc nomine quartus, tertij ex Itha filius, Agnetem Henrici quarti filiam, & recens Friderico ab Hohenstaufen Sueuiae duce uiduam, cum primum administrandam Austriae marchiam accepisset, à fratre hanc Caesare Henrico quinto impetrauit. Inculpata uita deinceps, & belli studijs clarissimus. Nam cum duo grauissima bella gessisset, Bohemicum & Hungaricum (in quibus, promotis limitibus, Eynsburgum notissimum Hungariae municipium occupauerat) duo quoque celeberrima monasteria ab hoc principe exordia sumpsere, Neuburgense, & diuae crucis, tertium quoque Melicense ad extremam manum perduxit. Quibus animi & corporis dotibus uniuerso orbi notissimus, defuncto postea Henrico quinto sororio, communibus principum suffragijs in imperatorem electus est. Qua dignitate sponte cedens Cunrado priuigno suo (qui in imperio postea tertij nomen adsumpsit) soboli ac inculpatae uitae sanctimonie studuit propagandis: in numerum propterea diuorum à Romano pontifice relatus. Reliquit post se decem liberos, pari utriusque sexus numero: Albertum quintum, Neuburgensis caenobij aduocatum, & Hungariae trophaeis eminentissimum: Lupoldum quartum, Bauariae ducem, & in sacrosanctae crucis monasterio conditum: Cunradum Patauiensem, et postea Salisburgensem episcopum: Ottonem Frisingensem episcopum, ad postremum monachum Morimundensem: & Henricum Bauariae, & primum item Austriae ducem. Filiae haec erant: Berchta, Henrici Burgrauij Norimbergensis: Agnes, Boleslai Bohemiae ducis: Gertrudis, Ladislai Poloniae ducis: Elifabeta, Landgrauij Saxoniae: & Gueta, marchionis de Monte ferrato, coniuges. Fuere & diuo Lupoldo quatuor sorores, quarum prima Ottocaro Styriae marchioni, secunda Cunrado Hirsuto Ratisponensi comiti, tertia comiti à Znoyma & Hardekhe, & quarta Bohemiae duci Peruuay date in matrimonium fuere. Ipsum uero diui Lupoldi corpus in Neuburgensi caenobio, fundatione sua, in hanc usque diem ueneratur.

HENRICVS hoc nomine secundus, & à trito quod habebat in ore prouerbio Iachsamergott, Lupoldo primum fratri in Boioariae ducatu successit, Lotharij Caesaris & Saxoniae ducis filia, Henrici Bauariae

Bauariæ ducis proscripti uidua in matrimonium adscita, Qua defuncta, Theodoram Emanuelis Græcorum Cæsaris filiam, ob præclara in Asia gesta impetrauit, anno Salutis nostræ 1144. Tria maxima bella gessit: Hungaricū, anno Domini 1146. in quo uictor primum, Posonio expugnato, deinde à Geisa Hungariæ rege ad Viscacham riuum Austriæ castris exutus, & numero hostium, non uirtute superatus fuit. Secundum, ob prædia quædam cum Ratisponensi episcopo, bellum uictor habuit. In tertio aduersus Fridericum Bohemiæ ducem, faucius postea letali uulnere animam efflauit, circa annum Domini 1177. Auxit et domi rem, & Christianam religionem iuuuit, marcha supra Onasum Austriæ adiecta, & ducalitiara ab imperio impetrata, cum Boioariæ ducatu sponte cessisset. Posuit & diui Stephani protomartyris in oppidulo Fabianis templum, quod hodie in maxima omnium eius uicinia urbe Vuienna cernitur, à Reymberto Patauiensi episcopo mox consecratum, anno 1140. Excitauit quoque amplissimum pro Scotis ad terram Sanctam peregrinantibus Diuæ Virgini extra muros oppidi Fabianis cœnobium, quod hodie intra Vuiennam cernitur: in quo & sarcophagus eius extat.

LVPOLDVS, hoc nomine quintus, defuncto parente, cum fratre Henrico sortitus Austriam utramque, ut natu maior gubernacula usurpauit, Henrici sexti Cæsaris sorore in uitæ cōsortium adsumpta. Duo bella maxima gessit: Asiaticū, circa annum Domini 1190. ubi in Ptolemaidis expugnatione adeo strenuam operam collocauit, ut huius uirtute stetit expugnationem, noua ab imperio picta insignia, & tot comitatum dominiorumque feuda Austriæ adiecta testarentur. Secundum illi fuit aduersus Zobeslaum & Vratiflaum Bohemiæ reges, in quo Olomuncium Austriaci expugnauerunt. Auxit rem mirum in modū, capto in Austria Richardo Angliæ rege, ab Asiatica expeditione reuerso (ubi Austrijs iniuriam intulerat) tantum pecuniarum aceruum ex regis redēptione comparauit, ut Styriæ ducatum à genero emere: Neuburgensem, Linzensem, & Vueisensem comitatus, à cathedris Patauiensi & Vuirziburgensi comparare: nouis mœnibus Vuiennam inauctam aliquot mille ædium numero circundare: Nouā à fundamentis construere ciuitatē: & qui tum hæredibus destituebantur, comitatum ab imperio feuda impetrare ualuerit, horum nomina, Peylstayn, Khlingenberg, Buten, & Huntzberg. Is primus à rei euentu, ab imperio concessa noua usurpauit insignia, rubro & albo coloribus distincta: quod ita totus suffusus sanguine in expugnatione Ptolemaidis fuisse, cingulo tenus duntaxat (quod album corpus intersecabat) à cruore immunis. Obijt in Grazio Styriæ metropoli, dum equum calcaribus ad cursum urgeret, anno Domini 1193. tribus prognatis filiabus, & filijs duobus. Filiarū unam Otto caro Styriæ

Austriæ Marchio Græcorū imperatoris filiam sibi coniungit.

Huius historie meminit Otto Frising. lib. de rebus à Friderico gestis primo, cap. 32.

Idem in uita Friderici, li. 1. cap. 19.

Austriæ Marchio marcham supra Onasum quondam Boioariæ dictam, Austriæ adiecit, et ducalem titulum impetrauit.

Exordia templi diui Stephani et Scotensis cœnobij Viennæ.

Noua Austriæ insignia albo et rubro distincta colore, quinq; aureis alaudis accedunt.

Austriæ duces Styriæ ducatum emerunt.

Multi comitatus Austriæ accedunt.

Vienna mœnibus nouis circundatur.

Noua ciuitas Austriæ construitur.

Multorum comitatum feuda Austriæ duces impetrarunt.

Quare noua insignia Austriæ adiecta.

In Gratia Styriæ dux Austriæ mortuus.

Filia ducis Austriæ.

duci, secundam Saxoniae duci, & tertiam comiti Bogenfi Bauaro nuptum tradidit. Ipse post obitum in diuae Crucis coenobio aui fundatione conditus fuit.

Austria duces Styriae administratione incipiunt
 LVPOLDVS hoc nomine in hac stirpe sextus, cum fratre Friderico sortitus paternas prouincias, Styriam gubernandam accepit, Austria fratri relicta. Cuius tamen haud multo post gubernacula suscepit, fratre in expeditione Asiatica diem suum obeunte, anno Domini 1198. Qui ducta in uxorem Theodora Graecorum caesaris neptem, belli ac pacis studiis enituit. Ludouicum Bauariae ducem Austriae infestum repressit. Colonensium contumaciam contudit: à Philippo tum caesare in commilitium adscitus, Sarracenos ex Hispania profligauit. Cum Andrea Hungariae rege agnato in Asiam transfretauit, ubi multis praecclare gestis, ac Damiatam expugnata, in patriam uictor rediit, anno 1219. Eadem in pace laus. Viennam, Theoderico quodam intercedente, primus extulit, ingenti ciuibus pecunia elargita, & debitores ad satisfactionem grauissimis cogendo rescriptis. Gertrudim Thuringorum Landgrauij filiam, & diuae postea Elisabethae matrem, Andreae Hungariae regi coniunxit: Et cum ista ab Hungaris interficeretur, uite periculum Bude adijt, anno 1212. Vt Fridericus praeterea Apuliae rex, & Henrici sexti caesaris filius, in imperatorem eligeretur (qui postea Secundi nomen adsumpsit) unus apud electores maximè intercessit. Atque hinc rursus, cum à Pontifice Romano anathematis uinculo fuisset innodatus, ecclesiae reconciliauit. Quo in labore, non annis fessus, Romae decessit, à Pontifice & patribus honorificè in diui Germani templo conclamatus. Cuius cadauer in Austriam postea relatum, in suae fundationis opere, Campi liliorum monasterio illatum fuit, anno MCCXXXII. Tres post se reliquit filios, Henricum Medlicensem, Lupoldum septimum, & Fridericum primum, quorum puer Lupoldus obiit. Reliquit & filias quatuor: quarum maxima Margareta nomine, Henrico iuniori Friderici caesaris filio, & post Ottocaro Bohemiae regi iuniori nupsit, Austriamque postea hereditate destituta, in Bohemia traduxit: Costantia, Misniae Marchionis Gertrudis, Hermanno Thuringiae Landgrauio: & Agnes, tribus ordine nupsit, Saxoniae duci anno MCCXXII, exin Vdalrico Charinthiae duci, et ad postremum cuidam Haimbürgensi comiti in Charinthia.

Austria dux Romae obiit.
 HENRICVS hoc nomine in hac stirpe tertius, & à regia postea & distincto sibi agro, Medlicensis cognominatus, duas accepit uxores: Helenam Beleg Hungariae regis filiam, & alteram Thuringorum Landgrauij natam, cum qua Norimbergae magno ambitu nuptias celebrauit. Ex qua Gertrudim tulit, Henrico Morauiae Marchioni collocatam, & postea Hermanno Badensi Marchioni iunctam, & unicam ad postremum Austriae hereditatem. Is aduersus fratrem Lupoldum aliquando conspirauerat, itemque patrem, Haymburgo munitissimo Austriae castro occupato.

Austria duces dissident.
 Qua in

Austria duces Styriae administratione incipiunt

Austria duces in Hispania bella gerunt.

Austria dux Damiatam in Asia expugnauit.

Diua Elisabetha Hungariae regina.

Austria dux auxilio fuit, ut Fridericus secundus in Caesare eligeretur

Austria dux Romae obiit.

Sepultura Lupoldi sexti. Filij Lupoldi, & filiae.

Uxores Henrici, & Gertrudis filia.

Austria duces dissident.

Qua in re Ottocari Styriæ ducis consilio & auxilio utebatur, apud quem etiã exul multo tempore delituit. cuius sepultura ignoratur.

FRIDERICVS secundus hoc nomine, in hac stirpe, Dux primùm Austriæ, parenti successit: is Lupoldus erat sextus. mox à Friderico secundo imperatore, ob Austriæ merita in imperium collocata, primus eiusdem prouinciæ rex salutatus est. Duas duxit uxores, utramq; repudiatam, Belæ Hungariæ regis neptē, & Ottonis Merauia ducis filiam. Itaq; cum & imperio obsequium detrectaret, & suis grauis esse pergeret, ab utrisq; hostis iudicatus, & mox regno exutus fuit, Noua uix ciuitate Haimburgo et Starebergio in fide retentis. Sed cum imperij postea exercitum (cui Burgrauus Norimbergensis, & quidam comes ab Eberstain præfuerant) ad Tulnam notum Austriæ oppidulū fugasset, in imperij & suorum gratiam redijt, adiuuantibus maximè Merauia ducibus, & comitibus à Bogen agnatis. Itaq; in paternam ditionem restitutus, regale tantum diadema amisit, archiducali tiara in locum recepta. Duo maxima ab hoc gesta bella inuenio; Bohemicum, aduersus Ottocarum Bohemiæ regem, in quo uictor ad Laam Austriæ municipium, Vdalricum Charinthiæ ducem à Bohemo in consiliorum societatem adscitum cepit, & captum aliquandiu in castro Staetz libera custodia tenuit. Secundum Hungaricū & Friderico exitiale erat, cum tres comitatus Austriæ conterminos à Bela Hungariæ rege, Tartarorum incursionē in Austriam fugiente, cōdonatos, armis tueretur, & Nouam soluere obsidione ciuitatē, cum paucis, & numero, non uiribus inferiorib. adniteretur. Ferūt, in prælio singulari cum Hungarorum robustissimo inito, ut sanguinem utrinq; effundendum præcaueret, fortiter occubuisse, suis uictoria etsi cruēta relicta. Cuius sarcophagus in Campililiorum cœnobio, iuxta paternū extat.

AUSTRIÆ DVCES EX STIR-

pe Marchionum à Baden.

HERMANNVS Badensis, primò Marchio: postea in matrimonium adscita Gertrudi Austriaca, Henrici Medlicensis filia, cum Fridericus postremus Babnbergensium ad Nouam ciuitatem oppetijset, ab imperio in Austriæ gubernacula admittitur. Quā auxilio Ottonis comitis ab Eberstain (qui nomine imperij Austriā interim administrabat) & pincernarū ab Hanspach magnæ auctoritatis regulatorū apud Australes, nō tamen uniuersam in potestatem redegit, obstante Cunringorum & comitum ab Hardekhe factione, Belæ præterea Hungariæ & Ottocari Bohemiæ regum armis impediētib. qui agrum inferioris Austriæ in Pannonia superiori situm, infestum premebant. Itaque Ensis & Nouiburgio in fidem acceptis, Hermannus in ipso labore rebus humanis absoluitur, anno Domini MCCL. in Neuburga, quam à cœnobio à

Austriæ ducatus regum titulū adeptus.

Duces Merauia uetustissima in Germania familia

Tyrolensem tractum Gortiam Carniolanq; possidebāt, ubi adhuc

Merauia oppidū in Tyrol. descendebant uerò à comitibus

Andecensibus Bauariæ, quorum multi Berchtoldi,

Henrici, ac Ottonis nomina habebant.

Austriæ dux proscibitur ab imperio.

Fridericus Austriam ab imperio recepit.

Archiducalē titulum Fridericus adeptus est.

Dux Austriæ Vdalricū Charinthiæ ducē in Austria cepit.

Dux Austriæ tres comitatus Hungariæ proximos Austriæ adeptus est hi

erant, Musenburghensis, qui & Altenburghensis: Posoniensis, & Eissenburghensis.

Nota Austriaci ducis audaciam.

Badensis Marchio Austriæ dux ab imperio creatus.

Austriæ factio nes post obitū Friderici cul-

tū Babēberge.

diuo Lupoldo posito, Claustralem uocant, sepultus.

FRIDERICVS hoc nomine in Austria secundus, & Hermannii Badensis ex Gertrude Austriaca filius, anteq̃ pubertatis annos fuisset consequutus, sub matris tutela fuit. Quę cum Margareta amita & parentis sorore partita Austriā, Medlicensem ipsa ditionē superioris Austrię administrabat, inferiori Pannonię agro agnatę relicto, quę in Haymburgo itē suę ditionis Rempub. capessebat. Quo tempore non semel Hungari infestis signis Austriā ingressi, nobilissimam prouinciā dilacerabant, Gertrudi quoq̃ ui illata: quā Bela Hungarię rex Rascię principi per uim miscuerat: ex quo filiam tulit, Stephano postea Agriensi comiti nuptam. In his turbis cum Fridericus tandem animo & corpore adoleuisset, Sueuię ducum, & Apulię Siciliaęq̃ regum agnatorū auxilio & autoritate subnixus, ut pacatam uniuersam tandem reciperet Austriā, apud Cūradum Friderici secundi Cęsaris filium, & Apulię regem, subsidium quęrebat. Cum quo per Gallię regis & Caroletti insidias ac factionem Neapoli captus, capite cęsus, & ibidem sepultus, suam in Austria familiam terminauit, superstitibus matre & sorore. Quarū mater, Austrię rursus cum amita Margareta gubernacula adiit, Agnetę filia, & supradicti Friderici sorore, Vdalrico Charinthię duci desponsata. Ex qua Maynardi Tyrolis & Goritię comitis coniunx processit, Elisabethę mater illius, quę Alberto Habspurgenfi comiti collocata, Rudolphi secundi Cęsaris filio, Austriam & Styriam, in Habspurgensem profapiā traduxit, sub annū Salutis M C C L X X X. Adeo ut constet, duas nobilissimas ac proxima accolentes quondā in Hercinio nemore familias, Badensiū inquam & Habspurgenšiū, in Austrię administrationem ab imperio, supra merita, matrimoniorum etiā intercessione admissas. Idq̃ ex uigore prerogatiuarū Austrię, cuius feuda utrunq̃ sexum contingunt. Porro Habsburgi comitum sarcophagi uetustissimi, & ab Ethicone diuę quondam Otilię patre, Alsatięq̃ præside, sub Childeberto Francorum rege, originem numerantiū, annorū ferē D C C C C. interuallo, positi in diui Drudberti notissimo Nigrę Syluę cœnobio ab hac familia constructo, cernuntur: quorum pleriq̃ Odberti, Reymberti, Alberti, Luidfridi, & Hugonum nomina præferunt, ab anno Domini D C L X V I I I.

AUSTRIÆ DVCES EX BO-
hemia regum stirpe.

OTTOCARVS, senioris Ottocari Bohemię regis filius, Morauia primū marchio, deinde cum Austrię fertilitati inhiaret (cum cuius olim prouincię principibus ob limitum controuersiā pater non pauca certamina miscuerat) dolo ac ui, non imperij autoritate, & prouincialium consensu, in Austrię archiducatum immissus, ut eum securus possideret, Styriam Belę Hungarię regi prædam obiecit.

Fridericus Badensis marchio dux Austrię. Mulieres duę Austriam administrarunt. Hungari Austriam deprædantur.

Fridericus dux Austrię cōtra Hūgaros sub diu querebat apud Sicilia regem.

Fridericus dux Austrię Neapoli interficitur per insidias.

Genus Elisabethę Tyrolensis, quę Alberto primo Rudolphi Cęsaris filio nupsit.

Austriam in familiam Habspurgensem transcripta quando, & cuius auspicio.

Matrimoniorū intercessione Badenses et Habspurgeses in Austriam admissi.

Ab Ethicone diuę Otilię patre Habspurgeses comites originē duxerunt.

Nomina ueterum comitum Habspurgesii ante Rudolphū Cęsarem in diui Drudberti cœnobio sepultorum. Dolo Ottocari Austrię dux factus. Styria Hungarię tradita.

obiecit. addidit dolo prætextum, Margareta Friderici secundi, & Henrici Medlicēsis sorore germana in matrimoniū adscita. Quam Babenbergensium familiæ postremam Theoderico Misniæ marchio de eadē prosapia descendenti, prouinciales Austriæ nuptū erant daturi, missis ea de causa in Misniam oratoribus, qui hunc ad spem ducatus euocarent. Hi erant Neuburgensis præpositus, Scotensis abbas, Henricus à Lichtnstayn Austriæ à cubiculis, & Vdalricus ab Hanspach à poculis. Quos factione & proditione Cunringorum Pragæ in itinere senior Ottocarus interceptos, in sua uerba adegerat. Hic Ottocari in Austriam aditus erat anno Salutis 1252. quem mox prouincialib. Austriæ odiosum reddidit, uxoris Austriacæ repudio, Cunringij filia adulterio manifesto, & Khunegundis à Matsau Hungaræ secundis nuptijs Margareta uiuente. Accedebant supplicia nullis pœnarū causis, optimorū & potentissimorū quorumq;. Inter quos loco aliquo erant, Dominus ab Ekhartsau, Cunradus Camber, Eberamus, & quispiā Khruiegler, Austriaci, & Merrenbergius Styrius, magnæ in ea prouincia autoritatis uir. Nec desinebant Bohemi continuis rapinis ac bellis Austriā exhaurire, quæ cum Hungaris dubia sæpe fortuna ac summa Australium perniciē miscuerant, plerisque summo loco ac genere natis in hisce turbis absumptis: quorum præcipui nominis erant, Cunradus & Otto comites à Plae & Hardekhe, suæ prosapiæ postremi. Hac tyrannide cum in interregno (quod xviii. annorum interuallo in Romano post Cumadinum erat imperio) rem Austriacam aggrauasset, in suorum odium diuertit. Qua de causa transactis Austriæ, Styriæ, & Charentani comitijs, conquestum aduersus Ottocarum Augustam in imperialia comitia, ad nouum designatum imperatorem Rudolphum Habsburgensem miserunt, Philippū Salisburgi archiepiscopum & Charinthiæ hæredem, Fridericum à Petouione Styriæ præfectum pretorio, Vuernherū à Vuolfgerdorf, & Vdalricum à Viechouen, Austriæ barones. Quorum precib. permotus imperator, præmissis tamen prius Norimbergensi Burgrauio, ad pacem & spontaneā cessionem Austriæ ac Styriæ Ottocari animū permulcebat. Quibus cum nihil proficeret, res in apertū bellū prodijt. Itaq; cum tandem imperator cum copijs in Austriā descenderet, huic in ulteriori tractu suas Ottocarus opponit. Anteq; acies cōgrederentur, Bohemus Cæsari reconciliatur, interponentib. auctoritatē suā Bauariæ duce & Brunone Olomucēsi episcopo. Conditiones erāt, ut cedēs Austria Styriæ et Charinthia, à Rudolpho cessare Bohemiæ regnū & Morauie marchā feudo acciperet. Quibus cōfectis, anteq; de Austriæ futuro duce quidquā statueret, præsidem prouincijs imperator designauit: unicuiq; prouinciæ ueterē suū et natū (ut uocāt) præfectū pretorio, Stephanū à Meyssau Austriæ, Fridericū à

M 3

Petouione Austriaci &

Styri de Ottocari tyrannide imperio conqueruntur. Ottocarus noluit cedere Austria & Styria imperio. Ottocarus imperio reconciliatur. Conditiones concordie.

Margareta Austria heres ab Ottocaro ducta.

Oratores Austriæ ad marchionem Misnensem.

Ingressus Ottocari in Austriam.

Ottocarus Austriacis odiosus.

Tyrannis & crudelitas Ottocari.

Multa bella Austriæ perniciose Ottocarus gessit, cum Bela et Stephano Hungariæ regibus.

Comitū à Plae familia in Austriam è tractu Salisburgensi uenit, ubi adhuc castrū hoc nomine, et ubi horū extāt fundationes, Beurn, Benedictbeurn, Schefflarn, & Schlehdorff. duxit uerò hæc prosapia originem à quodam Adelramo Fræcorum comite, qui sub Pipino rege eò in Noricū ex Fræcia se contulerat, anno 750. Ipsi uerò hi comites à Plae, comparato comitatu Hardekhe in Austria, annorū interuallo ferè ducetorum et pluriū, nomina habebant Balhrami, Vuigandi, & Lutoldi.

Præsides Au-
striae, Styriae,
et Charinthiae
à Rudolpho
Cæsare dati.
Ottocarus im-
perio rebellat.
A' Rudolpho
cæsare aduer-
sus Ottocarū
in auxilium
Hungariae rex
adsciscitur.
Præliū Rudol-
phi Habsburg
cæsaris cū Ot-
tocaro Bohe-
mia rege pro
Austria.
Ottocarus rex
Bohemiae in
Austria inter-
fectus.
Austria cum
Bohemia re-
conciliata.
Castrum Vien-
nense ab Otto-
caro Bohemiae
rege cōstructū.
Vetus arx Vi-
ennensis prope
diui Pangratij
aedem & forū
quod Am hoff
ab aula uulgus
uocat.

Pærouione Styriæ, & Cunradum ab Aufenstayn Charinthiæ. Hic cum uix anni curriculum pacatus prouinciarum status maneret, in rebellionem Bohemus exit, adsumptis in partem laboris Saxo- nibus, Brandenburgijs, Bauaris, & Polonis, frigidā (ut ferūt) suffun- dente uxore Hungara, quæ mariti animum suapte natura ferocem irritare haud desinebat. Ad cuius nunciū indignatus Cæsar, Ladis- laum Hungariæ regē in commilitiū adsciscit. Antequā in Austriam descenderet, & suas cum Hungaris copias cōiungeret, multa impe- dimenta Henricus Bauariæ dux interponebat. Quibus perruptis tandem imperator Hungariæ regem, ad Maraham cum maximo exercitu obuium habuit. Cum quo mox in hostē mouet, qui à Ci- sterfordio ad Maraham castra præmunierat. Sed Bohemus anteq̄ suos in ordinē redigere posset, Mylodi copiarū ducis proditione (qui cum subsidio labentem exercitū consultò deseruerat) succum- bit, & à Merrēbergijs Styris (quorū fratrē paulo antè ad suppliciū postulauerat) interficitur. Cuius cadauer Pragam transportatū est, corde Viennē in Minoritarū cœnobio sepulto. Cum Bohemia res ita composita est. Guetam Rudolphi Cæsaris filiam Venceslaus Ottocari filius, Agnetem uerò Ottocari natam Rudolphus iunior Cæsaris filius, coniuges acceperē, cum hereditatis utrinq; adeunde spe. Atq; id ultimum rerum Bohemorum in Austria fuit. Qui ta- men ne nullam posteris ibi memoriam relinquerent, castrum illud (in quo adhuc Austriæ principes regiam tenent) à fundamentis posuere: cum antea angustas admodum aedes, diui Pancratij facel- lo uicinas, Austriæ principes inhabitauerint. à quorum ruderibus & memoria forum proximum, in hanc usq; diem, Aulam gentilitio sermone appellant.

AUSTRIAE ARCHIDUCES EX

prosapia comitum Habsburgensium.

ALBERTVS, hoc nomine in Habsburgensi primus, uicto & in- terfecto Ottocaro, & statu Austriæ Bohemiæq; matrimoniorū in- tercessione cōposito, anteq̄ Principum imperij haberet ad sensum, à Rudolpho cæsare & parente, Præses (ac ut tum uocabāt) Austriæ uicarius cōstitutus. Interea tēporis, Principū sibi animos cōcilians prudentissimus imperator, Elisabetā Maynhardi Tyrolis & Gori- thiae comitis filiā, & Austriæ tum unicam heredē (& quam feudi ius contingere uidebatur) in publicis Norymbergæ habitis comitijs, anno Domini MCCCLXXXIII, Alberto filio natu maiori, ac tum Austriæ præsidi cōiūgit. Quē imperiali autoritate postea Austriæ archiducē, & ducē Styriæ, Carniolæq; comitē creat. Maynhardo Goricensi in præmiū matrimonij concessi, Charinthiæ ducatu per- misso. Filium exinde archiducali tiarā ornatū, cum imperio in Au- striam misit, cui Eberhardū à Vualsee, & Hermannū à Lādenberg moderatores & consiliorum participes adiunxit. Quorū inter ini-
tia ut

Albertus Au-
striae uicarius
ab imperio cō-
stitutus.

Albertus Ty-
rolis comitis fi-
liam uxorem
ducit.

Ingressus do-
minorum à
Vualsee &
Landēbeug in

Austriam, qua-
rum postea ce-
lebres ibidē fa-
milie fuerunt.

tia ut grauis esse prouincialib. potentia coeperat, ac heri fumos Australibus uendere pergerent, graue apud suos Alberto odiū excitant. Quod cum dux nō dilueret, & frigidā insuper hi ipsi quos diximus suffunderēt, authorib. Lutoldo à Cunring Australi, Hardin do à Vuildonia, Friderico ac Vulphingo à Stubēberg, et Vdalrico comite à Pfannberg, Styriensib. Vdalrico comite Hanmburgensi, Gulielmo domino à Scherphēberg, & Ottone à Vueiffenekh Charētani: in Albertū cōspiratur. accedebat Vuiennensiu fluxa fides, & Salzburgēsiū archiepiscoporū Rudolphi & Cūradi factiones et auxilia fida. Quæ magnanimus princeps omnia sensim uindicauit, exordio à Vuiennēsi. sumpto. Quibus (haud mora) fractis, & ex Calēbergo cōmeatu interclusis, nō Styrios solū Austriacosq; sed finitimas quoq; nationes, Principesq; qui hāc fouere seditionē uidebātur, repressit. Hēricū & Ibonē Guffingēses & Martindorfenses comites Austrię proximis debellauit, Martēdorfio, Khobelsdorfio, Rechintio, & Sulamingio munitissimis locis expugnatis. Cūradum Salzburgēsem archiepiscopū ita exhaustit, Vriesachio, Vuanidorfio, & Neuhaus in Charinthia & Styria fitis locis, ac huius cathedre sacramēto imbutis, à se expugnatis (id studēte Admōtēsi abbate Cūrado, homine strenuo, & cōsilio pollēte) ut nouā etiā salis cocturā, in loco superioris Austrię Hall, in episcopatus detrimentū, primus Albertus archidux excitarit. Idē Haymburgēses potentissimos Charintię comites, Austrię cōtumaces, ad obsequiū armis cōpulit. Cūringios ac Stubēbergios, id tēporis potētissimos & precipuos Austrię Styrięq; satrapas, penē deleuit, dirutis horū castris et munitioib. & Friderico Stubenbergio in captiuitatē adserto. Pro q̄ multo tempore nequicq; Bauari, Charētani, et Artēburgēses principes, & ipsa cōiunx Alberti Elisabetha intercesserāt. Ottonē deniq; Bauarię ducē, quē Styriēses factione Salzburgēsis presulis, in spem ducatus euocarāt, domū ingloriū fugauit. Atq; hęc Alberto intestina erāt bella. Nec minori industria fortunāq; externa administrauit, Hungaricū inquā, Vuirtebergēse, Helueticū, Nassouiēse, & Bohemicū. Andreā Hungarię regē in limitib. Austrię cōstructa munita, Boteburg, Cherlburg, Musnburg, & Catzlsdorf, demoliri coegit, Gronnigā Vuirtebergię obsedit anno 1315. Nellēburgēses Lādgrauos apud Heluetios subiecit. Adolphū Nassouiensem comitē, cōtra se imperatorē creatū, parib. electorum uotis anno 1298 uictum prope Spiram in acie interfecit. Et solus imperio deinceps potitus, bellum in Bohemos transtulit, aduersus Venceslaum Bohemię regē, suū ex sorore nepotē, qui Austrię possessionē ambire, & Australium fluxā reddere fidē haud desinebat. Huic bello anteq̄ finem imponeret, Venceslaus Olomuncij per seditionem occiditur. Itaq; hoc imperfectum bellum, in proximum Bohemię regem, Henricum

Cōspiratio Austriacorū, Styrorū, & Charentanorū in Albertū ducē. Magnanimitas Alberti. Hi comites originē ducebant à Symone quodam comite à Morton Arragone, qui ibi ab Andrea Hungarię rege prædia comparauit, & amplissimū in cōfinib. Austrię haud procul à Noua ciuitate comitatum est exorsus, anno domini 1116. Salis coctura in Hall Austrię quando incepta.

Haymburgēses in Charinthia comites uetustissima erāt familia, à quodā Engelberto à Spenhaym comite descendentes, authore dā ui Pauli cœnobij in Lauatal. hac familia intercedente Ciliēses comites creuerunt, à quodā Friderico libero à Saneckh originē ducentes.

Duces Bauarię Styriā occupauerant.

Ista adhuc hodie loca ruinosam apparent in Austriā et Hungarię confinibus. Erat autē Cherlburg

Cherolatæ ueteris, & Musnburg limusæ Romanorum municipiorum uestigia. Austriacus uictio suo anticasare imperium retinuit. Austriaci in Bohemia bellum gerunt.

*Austriæ dux
apud Helueti-
os interfectus.*

*Vindonissa, u-
bi Christiani
episcopatum
constituerant
apud Roma-
nos, cuius loci
episcopi sepe
concilijs sub-
scripsisse repe-
riuntur, hodie
ruine in cœno-
bio Khünig-
sued, haud pro-
cul à Sempach
apud Helue-
tios, uulgo
Vuindissch di-
cuntur.*

*Austriæ ducis
sa sepulta Nea-
poli.*

Henricum Charinthiæ ducem, sororium transfert. Causa alia acce-
debat, quòd Bohemiæ regnum per uim, nulla imperij intercedente
authoritate occupasset. Hoc diuturnū Austriæ & difficile bellum
fuit, dum Rudolpho primū filio Albertus (cui Blancam Philippi
Franciæ regis filiam desponsarat) id regnū procuraret: & hoc mor-
tuo, Friderico secūdo natorum studeret: ac ut in Bohemiam, suam
quocq; stirpem propagaret, omnino conaretur. Quibus gestis, tan-
quam fati conscius, condito testamento, & dominijs filijs designa-
tis, in Heluetiam genitalem prouinciam proficiscitur, ubi à Ioanne
suo ex Rudolpho fratre nepote, adscitis ad hoc tam crudele faci-
nus, Rudolpho à Palma, Vualthasare à Vuard, et quodā ab Eschen-
bach, intimis ac familiarissimis Aulæ ministris (cum quibus solus
Russio riuo traiecto, Vindonissæ ruderib. appropinquabat) pijs-
simus imperator, & archidux Austriæ, suæ stirpis primus, bello ac
pace eminentissimus princeps (proh dolor) interficitur, fato, non
annis confectus. Reliquit post se ex Elisabeta Charentana, utriusli-
bet sexus liberos sex, de quibus ordine dicemus. Ipsum uerò Alber-
ti cadauer regio more differtū, in occisionis loco, inter ueteris Vin-
donissæ quondam episcopalis rudera, terræ traditū est, super cuius
mox tumulum dilectissima cōiunx magni operis basilicam posuit,
magnifico Vestalium uirginum contubernio adiecto. In quo ipsa
sacro uelo & pulla ueste amicta, cū filiabus & neptibus & Christo
seruatori continuis precibus seruierunt, & mariti patrisq; necem
affiduis lachrymis prosequutæ sunt.

CATALOGVS FILIARVM AL-

berti primi.

CATHERINA, Henrico septimo desponsata erat: quæ cum in
Italiam traduceretur, audito sponsi obitu, & uisa à Ruperto Siciliae
rege, filio suo Calabriae duci coniuncta fuit. Quæ obiit anno MCC
CXXIII. Sepulta Neapoli apud sanctum Laurentium, in templo
Minorum, cum multa donatiua Khünigsued cœnobio cōtulisset.

GVETA, Ludouico comiti Ottingensi coniuncta fuit, quæ mor-
tuo marito, multo tempore monasticam uitam duxit in cœnobio
Khünigsued, ubi & obiit, & sepulta est, anno MCC CXXIII.

ANNA, Hardmanno Brandeburgensi Marchioni cōiuncta fuit,
in quo matrimonio filium peperit marchionē, qui obiit annorum
18. & filiam, quæ uxor est data comiti ab Hennēberg, unde prodijt
Eberhardi primi Vuirtenbergensis uxor. Hæc Anna primo ma-
rito Brandeburgensi mortuo, nupsit cuidam Vratislauenfi duci,
cum quo quinq; progenuit filias, quarum una in cœnobio Khū-
nigsued monasticam duxit uitam.

AGNES, Andreæ Hungariæ regi, dum adhuc in libera eum cu-
stodia pater Albertus haberet, desponsata fuit, paulo antè cuidam
domino

domino à Columna Romano promissa. Porrò cum uix annorum quinq; curriculo cum Andrea conuixisset, qui patre Veneto natus erat, de Morufenorum familia, tandem uiduum thorum in cœnobio Khünigsueld apud Heluetios, materna fundatione honestè & patienter tulit, & obiit anno Salutis MCCCLXIII, cum annos ætatis suæ attigisset octuaginta quatuor.

Morufenorū familia apud Venetos, unde Andreas rex Hūgariæ profecit.

ELISABETA prima, Ottoni Bauariæ duci coniuncta fuit, qui ad regnum postea Hungariæ erat postulatus. Obiit anno MCCCXXX. in Nouomontensi Styriæ cœnobio sepulta, iuxta fratrem fundatorem.

ELISABETA secunda, Theobaldo Lotharingiæ duci uxor collocata est, cum quo filium progenuit Rudolphū, qui occubuerat in prælio quod inter Anglū & Gallum est commissum anno 1346. Progenuit & filiam Margaretam, quæ domino à Khabilon Gallo est nupta. & hoc interfecto, à fratre Lupoldo domino à Rapoldustayn uxor est data. Sepulta in Sancto Deodata Lotharingiæ, anno MCCCLII.

FILII ALBERTI PRIMI.

FRIDERICVS primus hoc nomine in hac stirpe, & in imperio ad quod contra Ludouicum suum ex amita nepotem uocatus fuerat, tertius, à parente primū Austriæ præfectus fuit, Rudolpho seniore fratre in regē Bohemiæ inaugurato. Et hoc mortuo, Bohemiæ diademate ab eodem patre redimitus, possessionem tamen consequutus nunquam fuit. Præterea Henrico septimo rebus humanis exempto, in imperatorem postulatus anno MCCCXIII, dum eam dignitatem aduersus Ludouicum Bauarum tuetur, aduersam expertus fortunam, triennio in Bauaria, libera custodia retentus fuit. Ad postremū Gallia & Hungariæ regum intercessione liberatus, titulo tantum regni Romani contentus, pacis deinceps munia in Austria obiit, ducta in uxorem Elisabeta Arragonum regis filia, cum qua Maurbacense primus cœnobium posuit. Porrò ex uxore unicum filium progenuit, in infantia mortuum, & in cœnobio Khünigsueld sepultum apud Heluetios. Tulit ex eadem & filias tres: Annam primam, ad diuam Claram Viennæ abbatissam: & alteram Annam Poloniæ regis coniugem, quæ postea Goricensi comiti nupsit, & ad postremū uestalem in Khünigsueld. Tertiam quoq; Elisabetam procreauit, Bohemiæ regi desponsatam, quæ ante nuptias obiit, anno 1335. Harum uerò mater ipsa senior Elisabeta, posito in Minoritarum cœnobio sacello, uitam cum morte commutauit, anno 1331. in eodem sacello fundatione sua sepulta.

Austriæ dux Bohemiæ rex creatur.

Austriæ dux imperator creatus.

Austriæ dux à Bauaris captus.

Hunc in antiquis prærogatiuis & priuilegijs cœnobiorum Fridericū regē de Romā appellari obseruauimus.

Maurbacense cœnobium.

Prima abbatissa ad diuam Claram.

Sacellum diui Ludouici in

RUDOLPHVS hoc nomine tertius, cognomento Mitis, uiuo adhuc parente, & ad imperij gubernacula adscito, Austriæ administrandæ præficitur. Cui pater anno Domini 1298. in publicis No-

Minorum templo ab Elisabeta positum.

*Iterū Austriae
dux rex Bohemiae.*

*Cœnobium Minorum
Viennae à quo positū.*

*Austriae dux
Bohemiae rex
coronatur.*

*Austriae dux
ueneno necatus.*

*Diuae Clarae
cœnobium Viennae.*

*Minorum cœnobium
Viennae. Henricus is
septimus est familia
comitum Lutzelburgen-
sium erat.*

*Ille Ioannes Rudolphi
secundi filius, et Bohemiae
rex erat, Albertum
primum Caesarem apud
Heluetios per insidias
interfecerat.*

*Praelium hoc in
Bauaria factum, ubi
Fridericus Austriacus
captus, et in Trausnit
castro per triennium
in libera custodia à
Bauaris est habitus.*

*Quam chari Austriaci
Romanis pontificibus
suerint.*

*Imperij insignia erant
Lancea Domini, corona,
et crucis Domini portio.*

rimbergæ comitijs Blancam Philippi Franciæ regis filiam desponsauit: ac Henrico Charentano sororio (qui Bohemiam per uim occuparat) ibidem proscripso, Bohemiæ regem solenni feudo creauit. In quod regnum dum à parente armis reduceretur, cæterum possessionem consequi non posset, Austriae administratione ac regis tantum titulo contentus, Blancam coniugem amisit, anno MCCC V. in Minoritarum cœnobio propria fundatione sepultam. Postquam Elisabetam Venceslai (quem inter sanctos numerant) Bohemiæ regis uiduam, & alterius Venceslai Bohemiæ item regis no uercam, cum spe consequendæ Bohemiæ, sibi coniunxit. Cuius amore (qui maximus apud Bohemos erat) Henrico Charentano à Bohemis deturbato, Pragæ solenni inauguratione, à Moguntino præfule Bohemiæ rex coronatur. In qua dum uix annum gubernaret, non sine ueneni suspicione è medio sublatus est, circa annum Domini MCCC VII. Pragæ regio honore tumuloq; conditus. Progenuerat ex utraq; uxore filios & filias, quarum nomina deprehendere non potui. Fuit & eius non minimum in religione studium. Nam & diuæ Clarae cœnobium ut ad extremam manum perduceretur, duo milia librarum argenti donauit. Id quod & in Minorum monasterio ab Ottocaro quondam Bohemiæ rege incepto, à Blanca uerò uxore sua locupletato, pie & cum laude fecisse perhibetur.

LVPOLDVS primus hoc nomine, cognomento Gloria militum, mille & quadringentorum equitum selectissimorum comitua Henricum septimum Romam ad coronationem deduxit. Et ut Mantuam, Veronam, Ianuam in fidem reciperet, insidias Mediolani structas à quodam à turri declinarit, auxilio fuit: donatus hac de causa omnibus bonis † Ioannis ducis, quondam patris Lupoldi interfectoris. Quo Caesare mortuo p Friderico fratre, ut imperium aduersus Ludouicum Bauarum retineret, omnia consilia suscepit. Cuius si frater expectare auxilia uoluisset, nunquam uictus, & in custodiam à Bauaris adsertus fuisset. Quod tamen potuit, captum fratrem ultus, Ryed ac Dietmaningum notissima ac munitissima Bauariæ loca obsidione pressit, Scherdingio etiam expugnato. Omnem præterea lapidem mouit, ut fratrem in libertatem adsereret, communicatis ea de causa, cum summo pontifice, Galliae & Hungariæ regibus, consilijs: à quorum pontifice anathema etiam in Bauarum impetrauit. Ad postremum, cum nihil precibus efficeret, traditis imperij insignibus (quæ apud se hæcenus fratris loco retinuerat) Ludouico Bauaro, ut fratrem liberaret, fide data deceptus fuit. Cum omni conatu caderet, ad magicam artem conuersum ferunt. Cum & hac non succederet, dolore ac curis confectus, apud Argentoracum febre corripitur. Quæ cum inualuisset, phrenitide accersita, hominem abripuit, anno Domini MCCC XLVI. pridie cal. Martij.

cal. Martij. Cuius cadauer traductum in Khünigsueld, honorificè iuxta matrem conditum est: cum ex uxore sua Antici Sabaudiaë ducis filia, duas filias suscepisset: alteram Catherinam Grossensi duci apud Silesios collocatam, alteram domino à Cuffin Franciaë satrapæ nuptam.

OTTO, hoc nomine in hac stirpe primus, cognomento Mirabilis, à Ludouico Bauaro Cefare quarto, Charinthiaë dux, Henrico Charëtano Bohemię rege sine spe successionis extincto, inauguratus est, anno Salutis nostrę MCCCXXXV. Et anno proximo Taruisij pariter ac Paduæ ab imperio uicarius designatur. Saxenburgense tamen dominium, ac uniuersam Draui scaturiginem, ne tota simul Charinthia Henrici soboles caderet, Margaretaë Multaschin, Henrici superioris filiaë & hæredi concessit. Duas duxit uxores: primam Elisabetam, Stephani Bauarię ducis filiam, ex qua Fridericum procreauit secundum huius prosapiaë, cui Angliæ regis filiam desponsauerat, qui ante nuptiarum solennia obiit, anno MCCCXLIII. Secundam postea Annam, Ioannis Bohemiæ regis natam, sibi in uitæ consortium adsciuit, Caroli quarti Cefaris fororem. Ex qua Lupoldum filium tulit, qui immatura morte abreptus, in Nouomonte Styriæ cœnobio, patris opere iuxta parentes sepelitur, anno MCCCXLV. Bellum unicum ab hoc Ottone gestum reperio, Alsaticū, in quo Colmariā expugnauit. Iuuit quoq; religionem nostram cum laude, Nouomontano cœnobio Styriæ, Viennæ quoq; Augustinianorū, ac diui Laurentij pro uestalibus, à fundamentis scilicet positis. Cætera locupletauit, diuæ Claræ intra Viennā à Rudolpho fratre, fratrisq; filia Friderici inceptum. Per Austriam uerò Styriam que, Paungartnberg, Engelhartscell, Zuetl, Phara, Iudenberg, & Merrenberg, suis donatiuis reddidit cultiora. Obiit anno Verbi incarnati MCCCL, sepultus in Nouomonte Styriæ, fundacione sua.

HENRICVS hoc nomine in ista familia primus, sacris initiatus primū erat. Vnde cum à Friderico fratre iam Cefare electo, cum copijs Pontifici maximo in auxilium contra Gibellinos missus fuisset, ac egregiam ea in re operam nauasset, spe Moguntini archiepiscopatus consequendi, honorificè donatus dimittitur, à fratre mox ob suspiciones quasdam auocatus. Porro mortuis fratribus suis, & potestate à Romana sede impetrata, uxorem sibi coniunxit Elisabetam, Ruperti comitis à Vuirtemberg filiam. Fuit is olim captus in conflictu ad Dorrenberg Bauariæ, à fratre Friderico contra Ludouicum Bauarum habito; sed in libertatē mox adsertus, diem suum obiit, anno MCCCXLIII, sepultus in cœnobio Khünigsueld apud Heluetios, iuxta matrem.

ALBERTVS isto nomine in hac stirpe secundus, Contractus ab euentu cognominatus, quod uenenum aliquando acceptum

Quādo duces Austria primū omnium duces Charinthiaë creati sint.

Taruisij domini Austriaë duces effecti.

Margareta Multaschin hæres Charinthiaë.

Duces Austriaë matrimonia contrahunt cū Angliæ regib.

Noui montis cœnobium, hodie Neiperg Styriæ.

Exordia cœnobiorum Noui montis Styriæ, Augustinianorum & diui Laurentij Viennæ.

Dux Austriaë sacerdos et canonicus Patauenfis.

Veneno tentatus dux Austriae. Dux Austriae canonicus Pataviensis. Medici in nervos procul à corde ablegassent. Minimus fratrum, Pataviensis primum canonicus: deinde cum fratres omnes rebus humanis sine hærede absoluti, successionem destituerent, habita Pontificis Ioannis uigesimi secundi dispensatione (qui & Moguntinum illi paulo antè episcopatum promiserat) Ioannam Vdalrici comitis Phyreтарum filiam duxit uxorem. Ac administrationem post fratres suscipiens, & successionem solus tenens, ita rem domi forisq; gessit, ut Sapientis nomen mereretur. Progenuit uerò ex Ioanna Phyretensi tres filios, & duas filias: hoc est Rudolphum quartum, Albertum tertium, & Lupoldum secundum. Filiarum alteram Margaretam, Marchioni Brandenburgensi uxorem collocavit: alteram nomine Catherinam, cœnobio diuæ Claræ Viennæ inclusit, additis monasterio huic haud minimis donatiuis. Extant huius Alberti foris domiq; præclara studia. nã tria maxima grauissimaq; ab hoc principe gesta bella reperio: Helueticum, aduersus deficientes Tigurense, qui adscitis in societatem consiliorum Lucernensibus, Glarensibus, Vnderuualdn, & Schuuitz, Habsburgensem comitem nomine Ioannem, bello ex improviso adortum, in uincula coniecerant. Quo bello, & agnatum captiuitate liberauit, & Heluetios, ne omnes in uniuersum deficerent, cohibuit. Secundum illi Vuirtenbergense bellum fuit, ab Eberhardo uidelicet Vuirtenbergiæ comite in auxilium aduersus Carolum quartum Cæsarem adscitus, qui eum patrocínio semel traditorum oppidorum arcere conabatur, Ulmæ uidelicet, Eßlingæ, Reytlingæ, Rotuuilæ, & Lyndouix. Idem in pace studium. Studiũ generale Viennense, quondam à Friderico secundo Cæsare auspiciatum, augustius multo redditum, ad extremam manum perduxit. Gamingense cœnobiũ Carthusianorum subsidio posuit, & Berichtoldorfensis castri fundamenta oppidulicq; iecit: quo loco nobiles quidam pagum habuerant à conditore hoc nomine appellatum, qui postea ab Austriae ducibus proscripti Ekhartfouienſes cognominati sunt. Porrò Albertus diem clausit extremum anno Salutis nostræ MCCCLXXXVIII. in Gaminga cœnobio fundatione sua sepultus.

Minimus ducẽ Austriae familiam suam ne intercideret, tenuit. *Ducissa Austriae Vestalis Viennæ ad diuam Claram.* *Bellum Helueticum.* *Bellum Vuirtenbergense.* *Gymnasilj Viennensis exordia. Gamingensis cœnobij exordia. Castellij Berichtoldorf exordia.* *Fundator unde dictus.* *Gymnasium Viennense perfectum, & loco translatum fuit.* RVDOLPHVS, hoc nomine quartus, cognomento Magnanimus, & à tot positis templis ac cœnobijs Fundator, testamento parentis Alberti uidelicet superioris, ad capeſſendam Rempublicam substitutus est, ea conditione, ut fratres Albertum & Lupoldum consiliorum participes admitteret. Inter ipsa administrationis initia, bonum in se & frugalis prudentisq; principis exemplum statuens, Gymnasium Viennense à parente pristinae dignitati restitutum, locoq; translatum, ab Augustinianorum uidelicet conuenticulo & foro, ad Dominicanos, ac ueteres Templariorũ ædes, suis donatiuis ita extulit, ut maximis non per Germaniam modò, sed Italiae quoq; simile Academijs esset: Henrico ab Hassia, & quodam à Dünkhlis-

à Dünkhlsbühel, magnis promissis è Lutecia Parisiorum Viennam accersitis, Diui quoq; Stephani parochiam Viennæ præposituræ dignitate commutauit, adiectis proximorum pagorum parochiarum redditibus. Præposito subiecit canonicos uiginti quatuor, dimidio horum ex Gymnasio numero. Templum uerò ipsum, ab Henrico quondam primo Austriæ duce, omnibus Sanctis consecratum, & ab episcopis postea Patauiensibus Stephani nomine suæ diocesis patroni decoratum, & nouis fornibus, & turri admirandi operis (quæ inter orbis miracula est habita) augustius multo reddidit. In matrimonio habuit duas nobilissimas fœminas, primam Margaretam Multaschin, Henrici Charinthiæ ducis & Bohemiæ regis filiam, unicam Tyrolensis comitatus hæredem, quæ antea Ioanni Bohemiæ regi, & exinde Ludouico iuniori, Ludouici Cæsaris quarti filio Brandeburgensi Marchioni nupta fuerat. Cuius matrimonij intercessione fecundissimum Tyrolis comitatum Austriæ adiecit. Quæ extincta, anno Domini MCCCLIX. Catherinam Caroli quarti Cæsaris filiam sibi adsciuit. Sed ex neutra prole tulit. Curis igitur, non annis grauatus, cum sub annum Domini MCCCLXV. Carolum quartum Cæsarem socerum Romam usq; comitaretur, ad diadema ex more à Pontifice impetrandum, Mediolani ex morbo decessit, quarto nonas Septemb. Cuius cadauer Viennam perlatum, in diui Stephani cathedrali à se posita basilica, primum omnium Austriæ principum, conditum fuit. Vbi postea sequentes Austriæ principes, posthabitis Melicensi, Neuburgensi, & Khünigsueldensi conditoribus auitis, omnes depositi post mortem dignoscuntur.

ALBERTVS tertius cognomento Cum trica, quam in capillis gestare solitus erat (quæ adhuc superest in castro Laxenburg, ab ipso uidelicet cum uiuidario proximo constituto) Is Rudolpho nato maiore fratre, penes quæ summa rerum fuerat, rebus humanis absoluto, cum fratre Lupoldo in Austriæ, Styriæ, Charinthiæ, Tyrolis, & Sueuicarum prouinciarum administrationem successit. Quam cum communibus aliquandiu auspicijs fratres obirent, orta inter ipsos (ut fit) dissensione, frigidam suffundentibus singulorum aulicis, primi Austriacorum diuisionem iniere: quæ fraterna cõtrouersia exardescere, sæpe postea mutata fuit. Nam primùm Alberto omnes inferiores Austriæ prouinciæ cesserant, Sueuicas Lupoldo sortito. Quæ quinquennio postea elapso, partibus displicuit diuisio, discordiæ semina subinde regulis iaciētibus. Lupoldus igitur, quod plures liberos acquirebat, prior partitionem rescidit, ac omnes in fidem suam recipiēs Austriæ prouincias, solam Charinthiam ac Styriam Alberto fratri concessit. Sed nec ista ratione Lupoldi cupiditati satisfieri potuit, prouinciarum fecunditatem causato. Solius igitur Austriæ obsequio contentus Albertus, ut fratris animam satiaret, ceteras in uniuersum omnes prouincias Lupoldo permisit. Ipse mox Elisabetam, Caroli quarti Cæsaris natam

Primi doctores Academiæ Viennensis.

Præposituræ Viennensis exordia.

Canonici Viennenses.

Templum omnium sanctorum auctum.

Exordia insignis turris Viennensis.

Margareta Maultaschin ducis Austriaci coniunx.

Tyrolis comitatus quando Austriæ adiectus sit.

Rudolphus obiit in Italia.

Fortè sodalitijs causa & ordinis suscepti. nam multe tales triæ adhuc pite in Laxenburg castro suo opere cernuntur.

Austriæ primùm omnium diuisa.

Diuisio Austriacarum prouinciarum ratio & immutatio.

Vnde Albertus quartus processerit.

Doctorum et religiosorum Meccensis dux Austriae.

Cœnobia au- xit Albertus.

Gymnasium Viennense confirmatum à Romana sede.

Viuidarij Laxenburgensis Dyrgarten exordia.

Schaunburgenses comites bello petiti ab Austriacis.

sibi desponsatam, in uitæ consortium adsciscit. Qua paulo post sine prole mortua, Beatricę Burgrauij Norrnbergensis filiam nuptum accepit: ex qua Albertum quartum solum suscepit. Ferunt hunc astronomiæ, architecturæ, & statuariæ artis cum primis studiosum extitisse, ac doctos religiososq; homines præter ceteros & dilexisse & iuuisse. Ad rem deniq; diuinam propensum, sacra nunquam dilexisse: psalmodiam quoq; subinde cum monachis & sacerdotibus perfecisse. Proinde plurimum huic principi Austriacarum prouinciarum cœnobia debent, quorum peculiariter diuę Crucis in Tullana, sancti Hippolyti, sancti Agapiti in Chrembsmunster, & Garten, multis donatiuis hic Princeps accumulauit. Fuit & in augęda Republica studiosus. Viennensis Academia confirmationem ab Urbano papa sexto obtinuit, anno MCCCLXXXIII. Viuidariũ ac castrum in Laxnburg magni operis primus à fundamentis excitauit. Duo quoq; ab hoc gesta bella reperio: Schaunburgense primum, aduersus Henricum Schaunburgij comitem, qui ab Austrię principibus deficere ad Stephanum & Albertum Bauarię duces uidebatur. In quo expugnatis comitatibus munitioribus locis, ad duras contumacem suscipiendas conditiones cogebat, Peurbachio, Viechtsteyn, Feldn, Camer, et Neuhaus castris comitis, in sua uerba adactis. Secundum ab hoc principe bellum gestum, Bohemicum erat: in cuius procinctu, antequam cum hostibus manum confereret, rebus humanis eximitur, dum uenationi operam daret in castro suo Laxnburg.

Diuisio prouinciarum Austrię facta.

Austrię accessere in Heluetijs ditiones.

Taruisiana Marcha Austrię accessit.

Causa belli Venetici.

LVPOLDVS secundus hoc nomine, cognomento Decus militum, mortuo Rudolpho germano natu maiore, eisdem auspicijs cum Alberto tertio fratre in Austrię gubernacula successit. Cum quo sæpe partitus hæreditatem, ad postremum, cum prole abundaret, omnes prouincias, sola Austria excepta, in uerba accepit. Hæ erant, Charinthia, Styria, Carniola, comitatus Tyrolis, marcha Venetorum, Burgouia, Brisgaudia, & cætera apud Sueuos & Rheni ripam sitæ prouincię. Qui inter initia statim principatus, animum ad augendam rem domi forisq; aduertit. Austrię enim adiecit Hohenburgensem comitatum in Rhetia prima amplissimum, & apud Heluetios dominia haud minora Veldkirch, Bludetz, & Sanctũ montem. Quorum partem hæreditatis successione, partem uerò à Rudolpho & Alberto comitibus à Vuerdenberg are comparauerat. Addidit & Taruisianam marcham ab Henrico Goricensi genero, Taruisiano domino, & nomine imperij præside, adsentiente Carolo Cæsare quarto, traditam. Et si Francisci de Carraria Paduani principis fides non fluxa fuisset, uniuersas Fori Iulij & Vincentig amplas ditiones in fidem recepisset. Duo bella grauissima gessit: Venetum, aduersus Andream Cantarenum Venetorum ducem, à Francisco de Carraria Paduano, Magno Cane de la scala Vincen- tino, &

tino, & Rumboldo de Colalta Taruisiano, principibus, cum Hungariae rege Ludouico, in spem potiendarum eius uiciniarum prouinciarum euocatus. In quo bello, ad æquas conditiones Venetos adiegit, receptis in fidem Taruisio, utroque Cenadio, Beluino, Sperualle, & castro sancti Victoris, cum montium claustris isthac in Italiam ducentibus. Quæ res effecit, ut & is dux, & qui hunc sequuti sunt, ultro apud Austriacos foedus & pacem sollicitarent: Antonius Vennerius, anno MCCCLXXXVII. Andreas Dandalus, anno MCCCLXXXVIII. Michael Steno, Franciscus Foscarus, MCCCCXXXIII. Pasqualis Marpetrus, Christophorus Maurocenus, Andreas Vendronius, Ioannes Marangi, & qui ultimus sub Maximiliano foedus uolauit Augustinus Barbadicus. Secundum bellum gestum à Lupoldo, Helueticum fuit, sub annu Domini MCCCLXXXVI. cum à parente quondam deficientes Tigurinenses ac Lucernenses, potentissimos apud Heluetios populos, in ordinem redigere conaretur, auxiliariis in hoc manibus adiutus Caroli quarti Cæsaris, ac precipuorum Germanie principum fidis subsidijs. Sed dum secus quam disciplina militaris exoptulat, incaute Heluetios, multis in locis aditus obsidentes, ac ad pugnam præter spem instructos adortus fuisset, fuso exercitu, ipse ad Sembach, locum ista clade nobilissimum in Heluetijs, cum multa in pectore uulnera aduersa accepisset, fortiter occubuit. In quo desiderati ex principibus pariter sunt, Otto marchio ab Hochberg, Ioannes comes ab Fürstenberg, Ioannes & Vdalricus comites ab Hasenberg, Niger comes à Zolern, Vualtherus comes à Geroltzekh, Albertus dominus à Rechberg, Ioannes ab Oxenstain, Fridericus à Monstrall, Otmarus Drugfals à Vualdpurg, Petrus comes à Tierstain: & ex Austria Styriacque, Domini ab Arberg, Reiffenstein, Greifnstain, Schlandersperg, & alij.

Porro post cladem acceptam, ducis cadauer in proximum cœnobium, & præcipuum Austriae principum conditorium Khünigsueld transportatum ex acie, honorifice conclamatum est: cum ex coniuge Virida, Barnabæ ducis Mediolanensis filia, quatuor filios & tres natas suscepisset, Lupoldum tertium, Fridericum secundum, Gulielmum & Arnestum hoc nomine primos, Natarum, Elisabetham Henrico comiti Goricensi, secundam Bauariæ duci Menhardo, & postea Morauiae marchioni in matrimonium collocauit. Ca-therina sacris initiata, diuæ Claræ cœnobio Viennæ inclusa fuit.

ALBERTVS quartus, cognomento Mirabilia mundi, Alberti tertij filius fuit, & mortuo patre, in Austria tantum administrationem successit: & paulo post patruo quoque Lupoldo rebus humanis absoluto, cæteras quoque Austriae sortitus prouincias fuit, eas denique paulo antè diuisas in idem ceu corpus reduxit. Qui præter cæteras uirtutes, quæ plusquam humanæ in hoc principe erant, religione etiam incredibili claruit. Antequam uitæ sociam adhiberet, sub

Austrie adiecta in foro Iulio.

Venetis foedus cum Austriacis habent. Catalogus ducum Venetiae.

Helueticum bellum.

Austrie dux interficitur ab Heluetijs. Catalogus Comitum & Baronum in hoc prælio ab Heluetijs interfectorum.

Sepultura Leopoldi ubi.

Ducissa Austriae monialis Viennæ ad diuam Claram.

Religiosus princeps.

annum

*Dux Austriae
Hierosolymam
profectus.*

*Is fuit Lupol-
dus quintus su-
perioris fami-
liae Babenbergē
suum.*

*Nota audaciā
& magnificen-
tiā Austriaci.
Veneno neca-
tus Albertus
quartus.*

*Fabula de hoc
duce Austriae.*

*Senior fratrum
ad summam re-
rum tendit.*

*Germaniae
praeses dux Au-
striae.*

*Matrimonia
Austriae cum
Hungaria &
Polonia.*

annum Domini 1440. diuini spiritus instinctu, ad terram electio-
nis profectioem instituit: atq; omnibus dissuadentibus, cum iam
omnia à Turcis tenerentur, non sine ingēti periculo Hierosolymas
applicuit. Vbi exploratus à Turcis & Sarracenis, superiorum secu-
lorum memoria (cum captam Ptolemaidem ab Austriae duce acce-
pissent) insidias multis in locis structas, magna animi industria, uix
declinauit. Tandem omnibus miraculis locisq; terrae sanctae per-
spectis, nauigium ingressus, alto iam soluens, Austriae insignia cum
ingenti tiliarum reboatu Paganis ostendit. Bellum unicum ges-
sit, Bohemicum, eisdem cum Sigismundo Caesare auspicijs, aduer-
sus Iodocum Morauiae marchionem. In quo letali accepto poculo,
dysenteria in mortē resolutus est, relicto Alberto quinto uixdum
annos nato decem, quem ex Ioanna Alberti Bauariae ducis & Hol-
landiae comitis filia procreauerat. Ipsum uerò Alberti patris cada-
uer, in diui Stephani templo cathedrali Viennae positum est, ma-
gnifico uidelicet illo maiorū suorū cōditorio. de quo mira referūt
annales, quae uulgi sermo comprobare uidetur, Albertum uideli-
cet per ferreum montem, & Pigmæorum terras transisse. Quae fa-
bula ex sua in terram Sanctam profectioe peregrinationeq; occa-
sionem accepit.

VILHELMVS Lupoldi secūdi filius primogenitus, mortuo pa-
tre, cum fratribus Friderico, Lupoldo, & Arnesto, in relictas ditio-
nes succedit. Primus omnium, cum fratres minores nati essent, iu-
bente paterno testamento, rerum ad se summā traxit. Quam, quo-
ad in uiuis erat, retinuit, fratribus in comitatus dimissis. à Vuences-
lao postea Romanorum rege totius Germaniae praefectura conde-
coratus est. Duxit tres ordine uxores, sed infelici omine, cum nec
copia illi omnium facta sit, & nullam post se prolem reliquerit. Pri-
mam Heduuigē Hungariae regis filia sibi desponsauit, anno 1394.
cum spe ducentorum millium ducatorum, dotis loco. quod matri-
monium dolis Elisabethae socrus ad irritū cecidit. Ioannam postea
Caroli Pacis, Hungariae item regis filiam, nuptū accepit. quae haud
multo post nuptias tempore, uitam cum morte commutauit. Con-
sequutus demum tertium matrimonium, Poloniae regis filia cum
spe regni accepit. Ibi in Polonia ante nuptias, cum Rempubicam
sponsae nomine capefferet, Polonis rex teutonicus displicuit, Vla-
dislao duce Lituaniae Vitoldi fratre homine gentili in regnum uo-
cato, à quo hodierni Poloniae reges descendunt. Itaq; & tertio ca-
dens matrimonio, coelibem deinceps uitam exegit: uel, ut quidam
annales tradunt, Henrici Goritiae comitis sibi filiam uxorem iam
quartam cōiunxit. Post mortem illatus auito Austriae ducum hu-
ius stirpis conditorio, in diui Stephani cathedrali templo, anno Sa-
lutis nostrae 1405.

LVPOLDVS tertius, cognomento Crassus & Longus, ducta
uxore

uxore Catherina Philippi Audacis Burgūdiæ ducis filia, Gulielmo fratre natu maiore extincto, cum fratribus Friderico & Arnesto, prouincias Austriæ quæ paulo antè in unum corpus coaluerant, iterum partitus, Sueuiæ & ad Rhenum sitas prouincias, Burgouiam, Alfatiam, Brisgauriam, & Hohenburgensem comitatum fortitur, Friderico Tyrolis, & Arnesto Styria ac Charinthia permissis. Mortuo postea ad Znoymam Alberto quarto, Austriæ quoque utriusque administrationem cum Arnesto fratre accepit: Alberto quinto annis immaturo, ab imperio tutor datus. Quod in maximam prouinciæ iacturam cessit, dum fratres inter se de tutela digladiantur: multos nobilissimos in prouincijs uiros, & non paucos ciuium Viennensium fraterna ira absumpsit. Inter quos Cunradus Vorlauf, Cunradus Rampesdorfer, & Ioannes Rokh, uetustissimarum prouinciarum & magno loco ciues capite affecti sunt. Bellum unum Helueticum gessit, dum patrem ulturus, qui ad Sembach in Heluetijs occubuerat, Cæsarem Carolum quartum, & præcipuos Germani nominis in commilitium accersit. Ex quibus, Ioannes comes à Vuerdenberg, & Donatus comes à Dokhnburg, non societatis iure, sed necessitatis imperio (cum & hi ab Heluetijs urgerentur) auxiliares copias adiecere. Itaque cum sex millium numero exercitu uallem Glarensensem temerè Lupoldus adortus fuisset, conferta manu succumbit. Quo in prælio desideratis mille quingentis, cum reliquis ad proximum oppidulum Vrsee euadit. Cuius terga ponè insequentes Heluetij, expugnato Vrsee, hostes usque ad Dokhnburg fugant. Contra quos aciem restituens Lupoldus, pedem fortius intulit: & omnibus interclusis, salis inopia urgens Heluetios, ad æquas conditiones adegit. Et sic composito bello Heluetico, plenus annorum moritur, & Viennæ in diui Stephani basilica more maiorum sepelitur.

Austriæ matrimonium cū Burgundia.

Diuisio prouinciarum Austriæ.

Tutor Alberti quinti Lupoldus.

Turbæ Austriæ in tutela Alberti quinti.

Ciuum Viennensium supplicia.

Bellum Helueticum.

Austrij ab Heluetijs uincuntur.

Austriacorum foedus cū Heluetijs.

FRIDERICVS, isto nomine secundus in stirpe Habspurgenfi, cognomēto Magnus, Lupoldi secundi filius, & tertij frater germanus, in diuisione cū fratribus Arnesto & Lupoldo, Tyrolis comitatum fortitus: mortuo paulo post Lupoldo fratre, Sueuicas quoque prouincias in fidem accepit. Bellum & is Helueticum gessit, abbati sancti Galli in auxilium aduersus Abbacellenses profectus, qui defectionem ad Confoederatos moliebantur. In quo bello infelix auspiciū nactus, diui Galli oppidi, comitis à Vuerdenberg dolis, qui signa in aduersam aciem transtulerat, soluere obsidionem coactus est, amissis quingentis suorum: inter quos comes quidam à Tirstayn, Dominus à Landenberg, Dominus à Khlingnberg, & Hermannus ab Haluuuel desiderati sunt. Expertus aduersam & in concilio Constantiensi fortunam fuit, dum Ioannem papam abdicandū, clam eduxisset. Proscriptus ab imperio propterea, & dominus exutus fuit apud Sueuos, Heluetiosque, Stayn, Veldkhirchn, Frauen-

Tyrolis comitatus separatur à reliquo Austriæ corpore.

Bellum Helueticum.

Clades Austriacorum accepta ab Heluetijs.

Austriæ dux papam Ioannē è concilio Constantiensi abduxit.

*Dux Austriae
in gratiam imperij redijt.*

*Sigismundus
cum scipione,
mit dē kholbē,
unde natus sit.
Stambs cœno-
bij exordia.*

*Bellum Helue-
ticum gestum
à Sigismundo
archiduce.
Heluetiam Au-
strij Burgun-
dis uendunt.
Austriae matri-
monia cū Sco-
tia.
Maximilianus
omnes prouin-
cias in unū ite-
rum corpus cō-
iunxit.*

*Andreas
Blankh diu.
Dorotheae cœ-
nobij author,
præceptor, et
postea cancel-
larius Alberti
quinti.*

*Albertus Sigis-
mundi Cæsaris
filiam uxorem
ducit.*

*Albertus ad
Bohemiae re-
gnum uocatus.
Albertus ad im-
perium uocatus.
Albertus ad re-
gnum Hunga-
riae uocatur.*

Frauenueld, Baden, Melligen, Vuallēstad, Bremgartē, & uniuersa ferè Ergouia. Quæ non antè recepit, neq; in gratiam imperij redijt, priusquam Pontificem concilio denuò presentem reddidisset. Quod etsi difficulter, perfecit tamen. Duas in coniugio habuit nobilissimas foeminas, Roberti Romanorum regis & Bauariae ducis filiam: & hac extincta, Annam Brunsvuigij ducissam, ex qua Sigismundum archiducē progenuit, Tyrolis ante memoriam nostram dominum, quem uulgo Cum scipione cognominant. Obijt uerò ipse Fridericus in Oeniponte, suæ ditionis metropoli, sepultus in Stambs primus suæ familie, celeberrimo eius prouinciæ cœnobio, & à Maynardo quondam Tyrolis comite posito, anno MCCC.

SIGISMUNDVS, hoc nomine primus istius profapiae, cognomento Simplex, in Tyrolis dominio patrem sequutus est: & statim inter initia principatus inauspicatò manum cum Heluetijs conseruit, dum auitam in Heluetijs ditionem aut tueri armis, aut uendicare amissam conaretur. Quo cum nihil proficeret, Carolo Burgundiae duci ea bona leui precio uendidit. Qui armis Heluetios ad obsequium redacturus, in ipso conatu concidit. Accepit autè duas ordine uxores, Catherinam Alberti Saxoniae ducis filiam, & Leonoram Iacobi Scotiae regis natam, sed ex neutra prolem tulit. Proinde moriente hoc tandem sine liberis, Maximilianus Friderici Cæsaris & Austriae archiducis filius, qui tum rerum in Austria potiebatur, Tyrolim quoq; cæteris hæreditarijs Austriae prouincijs coniunxit: adeò ut in hoc, in unum iterum corpus omnes ab Austriae principibus conquistæ prouinciæ redierint.

ALBERTVS quintus hoc nomine in Austria, mortuo patre ad Znoymam Morauiae oppidum, annos uix decem numerans, in auunculorum tutela Lupoldi & Arnesti educatus liberaliter, cum primùm ex ephēbis excessisset, in libertatē adsertus est, anno 1416. incumbētibus in hanc curam iam diu Reymberto à Vualsee, ducis morum formatore, & aulae præfecto: & Andrea Blankh Garsensi, præceptore Alberti, & postea scriniorū magistro, qui diuæ Dorotheae præpositurae Vuiennæ exordia posuit. In administratione igitur Austriae à Sigismundo Cæsare cōfirmatus, & coniugio simul imperialis filiae Elisabethae condecoratus fuit, anno 1420. Mortuo postea Sigismundo socero, primū omniū ductu Casparis Schlikh, Epistolarum magistri, Bohemiae rex inauguratus est. Ad quod soceri non minimum testamento consilioq; euectus erat, Barbara imperatrice socra, spe Casimiri Poloniae regis matrimonij, nequicq; tam bonis consilijs obstante. Interea uirtute & fama crescenti Alberto imperiales quoq; fasces committuntur, anno currēte à nato Christo 1437. Proximo quoq; anno in Hungariae regem petitur, rara temporum felicitate: ac tanq; pleno Copiæ cornu fortunā haberet arridentem, tria amplissima regna coniunxit, quod, solo Sigismundo

mundo excepto, paucis contigerat. Qua in re se adeò modestum præbuit, & (ut ferunt) uolucris fortunæ instabilitatem considerauit, ut nisi Pontifex summus, Gallorum rex, ac auunculi sui uterq; Fridericus suam interposuissent auctoritatem, ac delinitus aliquot ab his rationibus fuisset, nunquam tam periculosam, ac sibi fatalem Hungariæ regni in se administrationem recepisset. Quam primum omnium ut subiit, nihil antiquius habuit, quàm ut à Turcarum tyrannide & iugo nobilissimam prouinciam liberaret: quod & primum illi & ultimum rerum fuit. Gessit & Bohemicum & Prouinciale bellum, dum adhuc in minoribus esset. In quorum primo Sigismundum socerum, & uniuersum adeò imperium Romanum adseruit, ad extirpandam Hussitarum factionem & hæresim, auxiliares manus conferendo. Quod illi non modò maximo sumptui, sed detrimento insuper cessit, Retzio Austriae oppido, Morauiae uicino, ab hostibus expugnato: & comite ab Hardekhe Austriaco capto. Alterum aduersus latrones quosdam, sed citra sanguinem confecit, fontibus ad supplicium raptis: qui authore quodam Schoekhl, finito Bohemico bello, stipendiorum cupidi, Austriam infestam reddiderant. Adiecit is Albertus Hungariæ regno, Nandor Albam, quam hodie Græcam dicimus, à Georgio Seruiæ Despotæ traditam, ut Missis suppetias ferret. Hoc in Hungariæ limitibus constitutum, Ioannis Huniadis Matthiæ Hungariæ regis parentis, strenuissimi apud Hungaros uiri, & consilijs Ioannis Capistrani monachi defensum, obsidione iterum cinctum, ut liberaret, ac regni tueretur dignitatem, cum ingenti exercitu in Seruiam aduersus Turcas mouit. Quibus in fugam actis ac uictis, in Austriam rediturus, maximo æstu solis, flagrante sirio, dum melonum refrigerio se auidius recreat, in insula Schut dysenteria in mortem soluitur, anno 1439, cum nondum biennium imperasset. Cuius cadauer ut Hungariæ regis, in Albam Regalem, solitum Hungariæ conditorium, transportatum fuit.

LADISLAUS primus, Alberti quinti filius posthumus, in Comoro Hungariæ castro editus, medio ferè anno post patris obitum: qui haud procul ab eo loco, nomine Meger pago, ueteris Mogenicianæ ruinis, rebus humanis excesserat. Ferunt in ipso partu, ne supposititius crederetur, Palatinum Rheni, qui aulicus Palatini Cæsaris fuerat, & præsidio tum castro impositus, fores cubiculi patulas custodisse: deinde matrem, uagienti adhuc in cunis puello, sacrosanctam diui Stephani coronam applicasse: hanc postea Friderico Austriæ archiduci infantis agnato (ne ex gentis more fidem Hungari mutarent) transmisisse. Hanc non multo ante in hunc usum regina Elisabetha præripuerat, uiuente adhuc Alberto, ea occasione dum thesaurum regium ac supellectilem regni, in castro Vischegradiensi, haud longe à Strigonio, quibusdā baronibus ad hanc rem selectis,

*Temperantia
& modestia
Alberti.*

*Turcicum bellum
gestum ab
Alberto.*

*Hussiticum bellum
gestum ab
Alberto.*

*Retzium Austriae
ab Hussitis
expugnatur.*

*Hussitæ comitem
Hardecensem
ceperunt.*

*Latrones ex
Austria Albertus
prostrigauit.*

*Alba Græca
Hungariæ adiecit
ab Alberto.*

*Albam Græcam
obsidione liberat
Albertus.*

*Obitus Alberti
in insula Schut,
pago Meger, siue
germanicè
Langdorff.*

*Locus natiuitatis
Ladislai regis.*

*Quo pacto Ladislaus
in cunabulis coronatus
fuerit.*

*Quo pacto corona
regni prærepta fuerit
ab Elisabetha.*

*Castrum Vischegradiense,
postea Plimdenpurg à
Germanis.*

Coronatio Ladislai in regē Hungariae.

Ladislau de-
nuò Hūgarie
regni gubernacula consequitur.

Friderici tertij
Cæsaris opera
Ladislau Hūgarie regni dignitatem retinuit.

Tutores Ladislai.

Ladislai mater
Hungariae regnum administravit.

Quorū opera
retinuerit regnum Hungariae Ladislau.

Ladislau rex
in Noua ciuitate educatus.

Ladislau sub
tutela Friderici.

Quorum factione Mathias
in Austriam infesta signa transtulerit.

præsentibus recognoscit: Georgio uidelicet Palotio Strigoniensi-
um pontifice defuncto, qui custos thesauri erat: cæterisque omni-
bus obsignatis, hanc anui clam custodiendam tradidisse, & ex eo
tempore subinde secum detulisse. Cumque insidias multiformes sibi
paratas declinasset, filio primū omnium per archiepiscopū Strigo-
niensem Dionysium baptismatis lauacris perluto, & Albā regalē tra-
ducto, uagienti adhuc in cunis imposuisse (cū nondū quatuor men-
ses exegisset) Alberto duce Austrig, Vdalrico comite Cilię, Mathia
Vespruniensi, Benedicto Iauriensi, & quibusdā baronibus nobili-
busque præsentibus: quem Pofonium demum cum salute reduxit. Ac
quantū maior pars Hungarorū in Ladislau fratrem Casimiri Polo-
nię regis inclinaret, euenit tamen, ut anno statim quarto Ladislau
in spem regni uocatus, ad Varnā in prælio à Turcis prostratus fuis-
set, atque occisus. Quamobrē Hungari, qui interim Pofonium cum
Ladislao rege, eiusque matre, Poloni nomine obsederāt, hyemis aspe-
ritate coacti, obsidionem soluerunt. Quo facto, uno ore omnes in
Ladislau iuniorem Austriacū inclinant. Quibus Fridericus dux
Austrię ostendit, quemadmodū in crepundijs diademate redimi-
tus fuerit, & multa apud Hūgaros de administratione regni graui-
ter differuit. Conuenit igitur, ut tutorio nomine matrem cum filio
Fridericus ut agnatus, itemque Austrię prouinciā in sua acciperet,
Ioannes Huniades Hungarię, Ciliensis uerò comes Illyricis ac Scla-
uinis præesset. Atque ab eo tēpore Elisabetha mater multam operam
impendit, atque ea omnia consilia suscepit, quibus tam Hungarię que
Bohemię regna, filio in fide retineret. In quorum utroque factiones
exortæ erant, & quidā aliunde in spem regni acciti. Hungari nanque
factione Markhy cuiusdam, Ladislau Lituanię ducem, Casimiri
Polonię regis fratrem: Bohemi uerò Albertum Bauarię ducem,
reges elegerant. Quæ miro astu prudentissima foemina cōpescuit,
apud Hungaros auxilio usa Ioannis Huniadis, & apud Bohemos
Procopij à Rabenstayn. Vendicarūt quoque illi operā non exiguam
Vdalricus & Fridericus comites Cilienses auunculi, qui Markhy
regionem in Sclauonia, ea de causa, duce Vitobitio, non semel de-
uastauerant. Ad postremū cum multæ illi filioque insidię strueren-
tur, in Austriam profecta, filium in Noua quā uocant ciuitate, libe-
raliter educauit, Austriam ut tutore administrante Friderico tum
Cæsare, hoc nomine in stirpe ista tertio, & in imperio postea quar-
to. Itaque Elisabetha regina paulo post rebus humanis absoluta, cum
adoleuisset Ladislau, non semel à prouincialibus ex tutela eximen-
dus petitur. Cuius rei authores erant, Vdalricus Cilię comes, An-
dreas PamKhircher Sulamingij liber, eiusque gener Ioannes à Stu-
benberg, cum fratribus suis ac agnatis Friderico, Georgio, Iacobo,
& Andrea, item Henricus & Rudolphus à Liechtntstayn. Qui &
postea Mathiam Hungarię regem in Austrię pernitiē adduxere,
auxilio

auxilio & factione Batauiensis episcopi accedente. Quā factionem uindicaturus Fridericus Cæsar, Andream Pákhircher in Styria Gratzij capite affecit, ceteris castra & munitiones ademit. Petierunt & Vuiennēses Ladislau dominū sibi tradi: & cū repulsam paterētur, Cæsarē in castro Vuiēnæ, cū uxore Leonora ac filio Maximiliano obsederūt. Vnde uix Bohemię regis auxilio liberatus, Romā ad coronam imperij recipiendā ex more, cum Ladislao iam decē & octo annos nato profectus est. Quo itinere emenso, ac negotio feliciter confecto, dum in Austriā reuerteretur, iterū in Noua ciuitate Austrię obsessus, ut se tandem liberaret, Ladislau è tutela exemptum Austriacis dominū reddit. Cui non multo post & Hungarię regni gubernacula cōmittuntur, quę hactenus Ioānes Huniades fortiter & cū laude aduersus Turcas nō semel uictor pugnādo retinuerat. Ibi in utraq; prouincia grauiā Ladislao initia fuere, & in Bohemia demū auspiciū fatale. Nā cum omnis generis uirtutū cumulo ornatus, probitatis potius quā tyrannidis cōpos, sibi similes quoq; homines diligere uideretur, insidias multas pati cogitur, quas illi in Austria Vdalricus Eitzingerus, in Bohemia Georgius Bogiobraccius, & in Hūgaria Ladislaus & Huniades struere haud desistebant. Quas fortissimo animo omnes fortissimus heros tulit, & fidorum quorundā ope declinauit. Post Eitzingeri itaq; factionē, opera Vdalrici comitis Ciliēsis sopitā, anno Domini 1451. quo tēpore Budę Ladislaus curiā celebrabat, Ladislaus & Mathias Ioānis Huniadis strenuissimi uiri filij, occasionē nacti, cōiuratione inita cū episcopis Strigoniēsi, Varadiēsi, & Ganusio quodā Ladislao, curiā nocte multa ingrediūtur, eo animo ut regē per insidias obtruncarēt. Sed antequā dirū facinus perpetrare potuissent, detecta cōiuratione per episcopū Colotsanū, comes à Vuerdēberg, subito præsidio introducto, coniuratorū cōsilia anteuertit. Qui, cum res in cōfesso esset, ueniā tamē à clemētissimo principe scelerati impetrarūt. Qui rursus ad solitā impietatem redeūtes, fidei præstitæ clementiæq; acceptæ immemores, nouū facinus animo agitāt. Vdalricū Cilię comitē & principem regis agnatū, in Alba Græca per speciē colloquij, in loca conclauis remotiora abductū, sine arbitris, obtruncant. Quod illis postea haud impunē cessit, regali omni clemētia gratiāq; excidentibus. Nam & Ladislaus Huniades è uestigio capite corā rege cæsus est, & Mathias frater in Bohemiā custodiendus missus est. Qui paulo post Ladislao rege è medio sublato, ad regni Hūgarici fastigium peruenit. Igitur quas in Hungaria insidias declinauit, non potuit in Bohemia euitare, Georgio Bogiebraccio ad res nouas accōmodatissimo homine, id studente. Qui cū multa praua cōsilia aduersus regem nequicq; suscepisset, ad postremū, in ipso nuptiarū apparatu, quas erat cū Magdalena Caroli Francorū regis filia celebraturus, Pragæ anno Domini 1457. ætatis uerò suæ decimonono, accepto

Fridericus obsidetur in Noua ciuitate Austrię à prouincialibus.

Ladislaus ex tutela liberatus.

Ladislaus in regnorum administrationem peruenit.

Insidię Ladislao struęte.

Periculum Budę Ladislao declinatum.

Cilię comes interficitur in Alba Græca.

Ladislaus Huniades capite cæsus.

Mathias Huniades captus, postea Hungarię rex.

Insidię struęte Ladislao in Bohemia.

Ladislaus ueneno necatur.

ueneno (ut multi scribunt) intempestiua planè morte ereptus est, princeps ad summā uirtutē expectatus. Ita sepe magna indoles uirtutis, priusq̄ reipublicæ prodesse potuisset, extincta fatorū iniquitate fuit. Ladislai corpus regio more differtum, Prage regijs sarcophagis additū fuit. Interfector mox (quod suspicionē cōfirmavit) à Bohemis in regnū sublimatus, cum Mathia Huniade (quē captum Ladislaus Pragæ habuerat) paciscitur de Bohemiæ regni proprietate, Hungariam Mathiæ, ad quam uocatus erat, concedens.

Ladislaus archidux Austriæ Pragæ sepultus.

ARNESTVS primus isto nomine, cognomento Ferreus, Lupoldi secūdi filius, & tertij frater germanus: Alberti uerò quinti, eiusq̄ filij Ladislai, fratruelis, mortuo Gulielmo fratre natu maiore (pene quē summa rerū erat) partitus cū fratrib. prouincias (Austria excepta, quæ in Alberti obsequio ac stemmate mansit) Styriam sortitus est, & Carniolam, ubi Obernburg, & Cellam Mariæ locupletauit. Communibus deinde auspicijs cum fratre Lupoldo, tutorio nomine Austriam administravit. Quam solus, Lupoldo fratre ex

Austriæ prouinciæ diuisæ. Styria sub ditione Arnesti.

Arnestus tutor Alberti quinti.

Arnesti archiducis uxores.

Cymburga Polona uxor Arnesti.

Vnde Fridericus tertius Cæsar processerit. Filie Arnesti quibus nuptæ.

fratere ex fistula pedis decedente, tam diu gubernauit, donec in fraternis Viennæ exequijs, Fridericus Tyrolensis frater item, & Reimbertus à Vualsee, nobilissimus ac præcipui nominis in Austria satrapa, Albertum quintum postea Cæsarē, in libertatem adseruissent. Duas hic in matrimonio habuit nobilissimas sceminas: primam Margaretam ducis Stetiniensis filiam, ex Sigismundi Cæsaris matertera nam, ex qua nullam prolem tulit; secundam Cracouiæ duxit, Cymburgam Lituaniæ ducis filiā, qui paulo antè in Poloniæ regnū inauguratus fuerat: cuius fertur forma Bude captus Arnestus fuisse, cū curiam Sigismundi Cæsaris aliquādo inuisisset, ad quam præterea denuò aspiciendā, Cracouiam habitu mutato cōcessit: ubi agnitus à Poloniæ rege, & causa itineris intellecta, matrimoniū cum Cymburga perfecit. unde processere, Fridericus tertius Cæsar, Albertus

dux author Gymnasij Friburgensis: & qui in pueritiā mortui sunt, Arnestus, Rudolphus, & Lupoldus. Progenuit ex Cymburga et filias duas: quarum Margaretā Fridericus frater, Friderico Saxoniae duci coniunxit, unde Arnestus Saxoniae elector: & Albertus, qui Maximilianū Brugis liberauit, prodire. Alteram Fridericus frater Catherinā nomine, Carolo Badēsi marchioni cōiunxit: unde Fridericus, Christophorus, et Albertus, marchiones nati sunt. Porrò Arnesti ducis corpus Viennæ in diui Stephani tēplo conditū fuit. Cuius uxor Cymburgis paulo post, dū cellā diuę Virginis inuiseret religionis causā, uitā cū morte cōmutauit, anno Verbi incarnati 1429.

Bellum duorum fratrum pro prouincijs Austriæ.

ALBERTVS, hoc nomine in Austriæ hac stirpe sextus, Arnesti filius natu minor, Friderici tertij impatoris frater germanus, memoria dignū aliud gessit nihil, q̄ cū fratre imperatore pro Austriacis inferiorib. puincijs multo tēpore bellū gesserit, in equalē diuisionē causatus. Qua de re et Labacū et Rudolfsuerdū Carniole potiora

municipia,

municipia, cū suę factionis Vdalrico Cilie comite nequicq̃ obsede-
rat. Obsedit quoq̃ ac expugnauit aliquoties, uel traditā accepit à ci-
uibus. (absente Friderico) Viennā, multis per has fratrum turbas ex ciuium
numero absumptis, dū uniusquisq̃ aduersę partis adsertores ad sup-
plicium postularet. Maximū aut̃ operū, et laudatissimū illud est, q̃ in
Sueuicarū prouinciarū ditioe, quas erat cū Friderico fratre forti-
tus, Friburgēse gymnasiū apud Brisiacos, à fundamētis primus po-
fuerit. De cuius gestis, matrimonio, ac obitu præterea reperi nihil.

FRIDERICVS, hoc nomine in Austria tertius, & in imperio, ad
quod postea uocatus fuit, quartus, cognōmento Pacificus, ex Ar-
nesto duce Austrię, & Cimburga Lituanię ducissa natus, anno
Domini MCCCCXV. Princeps (quod rarū in hoc ordine est) ma-
gnificētissimus, idemq̃ tēperantissimus, & à cunabulis abstemius:
pacis uerò, suprā q̃ dici potest, admirādus amator, ut multi nomē
illi fato quodā inditum arbitrentur. Qui cum primū regno ma-
turum animum induisset, suscepto in terrā sanctā longo & pericu-
loso itinere, à Pasquali Marpetro Venetorum duce honorificè ex-
ceptus, Hierosolymam applicuit anno Salutis MCCCCXXXVII.

Vbilocis sanctis diligenter perspectis, reuersus in patriā, intra Sty-
riam & Carniolam (quas parens cum fratribus sortitus fuerat) se
continuit, usq̃ ad annum 1439. A quo tempore ab Alberto quin-
to patruo, tum Austrię domino, Ladislao filio posthumo tutor in-
stitutus, Austriam communibus cum Elisabeta pupilli matre au-
spicijs administrauit, usq̃ ad annum Domini 1457. Quo tempore
adulto iam pupillo, urgentibus prouincialibus, Austriam utranq̃

restituit Ladislao, contentus Styrię, Charinthię, & Carniolę di-
tionibus: & ea quam ex imperiali prærogatiua per Germaniam
habuit, authoritate. Ad quam multo antè, anno uidelicet à nato

Christo 1440. communibus electorum suffragijs uocatus fuerat,
& Alberto quinto cognato substitutus. Bohemię quoq̃ ac Hun-
garię oblata diademata respuit, ne pupillo incommodare uideret-
tur. Virtutes ferunt in hoc principe præcipuas, & ab omnibus lau-
datis fuisse, summam temperantiam ac humilitatem, cum summa
magnificentia & liberalitate coniunctas. Cum parcius se in omni-
bus ageret, ac dominia plura quàm sexaginta à maioribus suis pi-
gnori opposita, soluto ære alieno, in suum obsequium iterum redu-
xisset, aulam tamen semper instructissimam, & multorum habuit
principum, comitum' ue conspicuam comitiua. Ex quibus ualen-
tissimos nominare sufficiat: Saxonię duces, marchiones Brande-
burgios, Badenses, comites uerò à Montfort, Vuerdenberg, Ley-
ningen, à Lupfn, Sunneberg, Vuesterburg, & Mers. Patuit quoq̃
apud hunc principem (quando ueteres hospitalitatis iura cum pri-
mis extollūt) & honestus exilij locus Ottomāno Turcarū cæsaris
fratri, & Georgio Seruię Despotę: quibus non solum hospitium

gratum

Turbæ Au-
strię in bello
fratricidalī.

Exordia Gym-
nasilj Fribur-
gensis.

Vnde Frideri-
cus tertius Cæ-
sar fit natus.
Idē abstemius.
Fridericus Pa-
cificus.

Peregrinatio
Friderici in
terrā sanctam.

In Styria Fri-
dericus rerum
potitus.

Fridericus tu-
tor Ladislai re-
gis.

Friderici ditio
& potestas an-
te mortem La-
dislai.

Electio Fride-
rici in impe-
ratorem.

Fridericus Hū-
garię & Bohe-
mię regna re-
cusauit.

Virtutes Fride-
rici Cæsaris.

Magnificentia
Friderici.

Aulę Frideri-
ci explicatio.

Turcarum &
Seruię princi-
pes exilij hone-
stū locū apud
Fridericum ha-
buerunt.

Fridericus Venetorum duci nouā ducalem adiecit tiarā. Goricensem et Ciliensem comitatus Fridericus Austriae domui coniūxit. Studium Friderici tertij erga ecclesiam. Tres noui episcopatus constituti à Friderico. Ordo diui Georgij institutus à Friderico Cesare. Ditiones magistri generalis ordinis sancti Georgij.

Fridericus tertius orientalis regni dignitatem referre uoluit.

Prouinciale bellum gestum à Friderico.

Bellum fratrum.

Bellum contra latrones gestū in Austria.

Bellum Colonienſe.

Bellum Hungaricum.

gratum exhibuit, sed ampla etiam in Austria dominia designauit, unde uitæ subsidia adiumentaq; haberent. Eadem magnificentiae laus Christophoro Mauro Venetorum duci, ducalē tiarā auctoritate imperatoria ornatiorem reddidit, & annuum ea de causa Romano imperio uectigal adiecit. Fecit & rem, ac domū suam auctiorem reddidit: ad quam Ciliensem ac Goricensem comitatus amplifimos, ac principum titulis decoratos primus adduxit. Idem erga ecclesiam studium, cuius non modò unicè concordiam fouit, à Nicolao Urbis pontifice (quod paucis contigit) unà cum Leonora Portugalliae regina sponſa dilectissima, imperiali diademate magnificè redimitus, sed suis insuper donatiuis hanc multo reddidit ornatiorem, tribus à se constitutis in sua ditione nouis episcopaliū diocesisibus, in Austria Viennēsi, & Nouae ciuitatis, & Labacēsi in Carniola. Auspicatus est & diui Georgij ordinem, cuius magistro generali regiam sedemq; in Millestadio Charinthiae, amoenissimo loco designauit, & principis honorem adiecit. Huic Nouae ciuitatis & episcopum subiecit, & canonicos, ea de causa in castrum postea trāslatos, eademq; diui Georgij cruce signatos. Et ne quid ad splendorem deesset, Dominorum à Chranichberg (recens cum familia extinctorum) castra, in uitæ aulæq; subsidia liberaliter addidit: quae & nostra memoria in fide retinuerant, Trautmansdorf, Scharfenekh, & sanctae Petronellae praediū, in quo Carnunti ruinae extant. Voluit & Elbängen praeposituram apud Francos, & in Austria Maurberg Rhodiensium equitum adijcere regiā, si morte praeventus non fuisset. Atq; haec omnia uidebatur instituisse, ut orientalis quondam regni dignitatem, à Francorum regibus instituti, in Austriam illiq; circumpositas prouincias, postliminio referret, sicut antea hac terrarum intercapedine comprehensum erat. Et quanq; pacis studiosissimus esset, bella tamen gesta ab eo quinque reperio. quorum primum prouinciale aduersus Austriacos & Styrios habuit, qui authoribus Vdalrico Eitzingero, Andrea Pamkhircher, & Ioanne à Stubenberg, Friderico obsequium detrectare uidebantur. Secundum ab hoc Friderico fraternū fuit, cum Alberto fratre, inaequalem diuisionem prouinciarū Austriae causante. Tertium praeterea cum latronibus bellū gessit, qui Austriam infestam reddiderant. Gessit item Colonienſe, in quo Nouesio, à Carolo Burgundiae duce obsessus, nomine imperij suppetias tulerat. Sequutum postea Hungaricum est, aduersus Matthiam Huniadem Hungariae regem, qui frigidam suffundentibus episcopo Patauiensi, dominis ab Hohenburg, Liechtenstain, & Stubenberg, Austriam non solum infestis signis ingressus fuerat, sed praecipua etiam terra huius municipia oppugnauerat, Nouam ciuitatem, Pontem Lytahae, Haymburgum, Viennam, Khrembsium, & Ipsum. quod bellum Friderico & exitiale, & ultimum rerum mortalium fuit. Itaq; antequam

antequam adhuc Viennam & inferioris Austriae tractum ab hoste reciperet, dolore pedis abscissi Lintziji obiit, anno MCCCXCIII. Fuit illud in hoc principe dignum admiratione, quod con filijs plura quam armis, foedere quoque potius quam praelio, bella & susceperit, & confecerit foeliciter. In Colonienſi bello inſuper (quod minime expectabatur) iſto cum hoſte non foedere ſolū, ſed noua quoque affinitate contracta, Austriae ditionem ad occidentem uſque plagam propagauit: & duos celeberrimos Romanorum limites Danubij et Rheni, regnaque in his conſtituta poſtea à Francis ampliſſima Auſtralia & Vueſtraſie, ſeu Auſtriae & Neuftriae, primus Fridericus hic coniunxit, poſteaquam filio Maximiliano, pulcherrimam Caroli Burgundiae ducis filiam Mariam deſponſaſſet. Cuius ma

Obitus Friderici
tertij.

Induſtria Friderici.
Austriae ditio
auſta.

Auſtriacae di
tiones in Bel
gis.

Maximiliani
locus natalis.

MAXIMILIANVS, hoc nomine in hac familia, & in imperio, ad quod poſtea uocatus fuit, primus, Friderici Caſaris ex Leonora Portugalleniſi filius, in Noua qua uocant ciuitate Austriae natus fuit, anno Salutis noſtrae 1460. Cui pater cum Cilienſem comitatum in fidem reciperet, & Celeſtae periculū uitae adijſſet, ab hoſtibus undique obſeſſus, et ſere captus, per quietem admonitus, Maximiliani nomen indidit: quē iſthic Celeſtae martyrio coronatū, & Laureacenſem in Norico ripeſi fuiſſe epiſcopū, Sanctorū hitoriae docet. Habuit & fratres, Ioannē & Chriſtophorū, in Noua ciuitate diue Trinitatis coenobio, materna fundatione ſepultos iuxta matrem. Habuit & ſororem Khunegundim, qua Alberto Bauariae duci collocauit. Primam aetatem non ut caeteri inerti ocio, ſed omniū diſciplinariū genere ac uirtutū exercuit, Engelberto quodam pio homine praepceptore uſus, quē poſtea natalis ſolū, hoc eſt Nouae ciuitatis epiſcopū creauit. Huic pater Fridericus nondū uigeſimum annū numerati, in caſtris Noueſij, cū omnes praeliū expectaret, hoſtis Burgundiae ducis filiam unicam & haeredem coniugem iunxit. Cuius matrimonij proſperitate, utraque Belgicas, & omnem eum tractum qui à Sequana ad Rhenum & Moſellam excurrit, primus Maximilianus Auſtriae adiecit. Ex qua Philippum & Franciſcū filios tulit, & unicam filiam Margaretam. Sed (quod grauiffimè tulit) uxorē in ipſo flore & uoluptatis fructu, & ſimul quietem amiſit. Mox enim coniuge dilectiſſima fatorum iniquitate, dū uenationi cum marito operam daret, ex caſu equi decedente, dum Belgas tutorio nomine adminiſtraret, Caroli Gallorum regis factione, à Flandris, magna rei indignitate, captus, multis ac praecipuis ſuae aulae ad ſupplicium raptis, uix Saxoniae ducum & cuiuſdam

Vnde Maximiliani nomen
inditum.

Fratres Maximiliani.

Soror.
Iuuentus.

Praepceptor.

Vxor prima
Maximiliani
Burgunda.
Belgicas Ma
ximilianus Au
ſtriae domui
adiecit.

Filij & filiae
Maximiliani.
Obitus Mariae
Burgundae u
xoris Maximi
liani.

Maximilianus
captus à Flan
dris.

Electio Maximiliani in regē Romanorum. fidi apud Brugas ciuis ope liberatur, digna à fædifragis pœna ex-
Expeditio Maximiliani ex Belgis in Austriam contra Hungaros. cta. Qua tandē defunctus apud Belgas & cura & fortuna, cū pau-
Maximilianus Austriacas pro uincias recipit. lo antè à parente in regni consortem, procerum Germaniæ consen-
Albam regalē in Hūgaria ex pugnauit. su adscitus fuisset, cum splendido comitatu & selectissimis copijs
Maximilianus cedit Austria Polono. Austriā, ac auitas hæreditariasq; prouincias, mortuo Mathia Hun-
Maximilia- nus rex Roma norum electus, & Imperator confirmatus. garię rege recepturus, magnis itineribus in Pannoniam proficisci-
Secundum ma trimoniū Ma- ximiliani. tur. In qua expeditione & Austriā recepit, & magnā insuper Hun-
Quot uno tem pore bellis sit implicatus Ma ximilianus. garię portionem in uerba adegit, Alba regali, munitissimo huius
Nota Maximi liani stratage- ma & magna- nimitatem. regni, ac solito inaugurationis sepulturaꝝq; regiæ loco, præter spem
 expugnato. Quo regno sponte postea Vladislao Polono agnato
 suo, non armis coactus, cessit. Quòd illi fauorem apud imperium,
 ingens apud cæteros Europæ monarchas odium excitauit. Princi-
 pes enim imperij, qui uiuente etiam dum parente, Maximilianum
 consortem imperij statuerant, eo mortuo Imperatorem & Augu-
 stū salutarunt; & ut Blancam Mariam, Galeatij Mediolanensis po-
 tentissimi ducis filiam coniugem duceret, consilio & adiumento fu-
 ere. Carolus uerò & Franciscus Galliæ reges, Iulius urbis Romæ
 pontifex summus, Augustinus Barbadicus Venetorū & Carolus
 Geldriæ, duces, Philippus deniq; Rheni Palatinus, potentissimi
 Europæ id temporis principes, eadem penè tempestate Maximi-
 lianum bello adorti sunt, ac ferè obruerunt. Quos mira & indu-
 stria & magnanimitate, prudentissimus princeps cōtudit: & quod
 huic heroi præcipue curæ semper fuit, uicinorum sollicitatis armis
 cōfregit. Gandauū præterea, & Traiectū, Tornacum, Teruonam
 apud Belgas: Patauiū, Vincentiam & Veronā in Italia: in Bauaria
 denique Rotenburgum & Khnoftaynum, amplissimas per id
 tempus, florentissimas atque etiam munitissimas urbes, & quæ
 maioribus inexpugnabiles uidebantur, nullo labore, breui tempo-
 re expugnatas suæ subdidit potestati. Hinc bella orta sunt, Flandri-
 cum, Hungaricum, Traiectense, Bauaricum, Gallicum, Geldri-
 cum, Mediolanense, Venedicum, & Romanum. Et prælia ex his
 subsequuta, quorum fecit post Caium Iulium Cæsarem, Henricū
 quartum, & Fridericum primum cognomento Ænobarbam, Im-
 peratorum plura nullus. Causa & occasio omnibus eadem, grauis
 & suspecta uicinis potentia, & rara in tanto principe uirtus & feli-
 citas erat. Gallus recuperare Belgicas: Venetus Foroiulensem,
 Taruisiensem, & Istriæ occupare marchas: Palatinus imperio inhia-
 re, & Geldrus Mediolanensisq; obsequiū detrectare, omnes tam-
 pñ Cæsaris impedire conatus, & remorari fata conabantur. In quo
 labore uictor, cū annos exegisset ferè quadraginta, pacis quoque
 haud minora studia adiecit: quibus rara felicitate, quod armis non
 potuit, effecit. Philippo filio Elisabetam Ferdinandi Castellæ re-
 gis filiā, quā Isabellam Hispani uocāt, omniū Hispaniæ tū regnorū,
 Sicilię quoq; Corsicę, Apulię, Insularumq; unicā hæredē, coniugē
 dedit.

dedit. Eiusque filijs, quos ex Isabella postea procrearat, Carolo Portugalliae regis natam, & Ferdinando Annam Vladislai Hungariae potentissimi regis filiam, cum spe potiendorum regnorum istorum, coniuges procuravit, collocavit & neptes maximis Europae principibus: Elisabetam Christierno Daniae & Noruegiae regi: Mariam Ludouico iuniori Hungariae regi, & Leonoram Portugalliae principi, quae postea Francisco Galliae regi nupsit. Ita in omnes quatuor plagas, unus Maximilianus Austriae famam, nomen ditio nemque extulit, & propagavit. Tantus autem huius Principis apud exteros reges amor & authoritas fuit, ut sub annum Domini M.D. xv. tres potentissimos reges, duos cardinales, innumeros Germaniae, Hispaniae, Belgicae, Daniae, Hungariae & Poloniae, cum archiepiscopos & episcopos, tum duces & comites, ad se ultro Viennam allegerit. Cum quibus de communibus Christiani orbis nominisque rationibus, ac componendo statu Ecclesiae, multa graueriter differuit, & nepotibus matrimonia impetrauit opulentissima. Quibus ex animi sententia confectis, tanquam fati satisfecisset, ac uitae illius cursu ac labore exhaustae pertaesus esset, statim post Augustana comitia, in superioris Austriae oppidulo Vuels, uitam cum morte commutavit, maximus princeps, ac uerum Aemilij illius magni (cuius nomen referebat) immo sapientiae prudentiaeque suo seculo unicum exemplum. Cuius cadauer ex testamento, in Noua ciuitate loco natali, regio more & communi omnium luctu conditum fuit, relictis aliquot filijs illegitimo thoro conceptis, cum multo tempore propter nepotes coelibem uitam duxisset. Hi erant, Christophorus Brixienis postea episcopus (cui Austriae titulum nomenque concessit) Cornelius, Fridericus, & Maximilianus.

PHILIPPVS, Maximiliani ex Maria Burgunda filius, apud Belgas liberaliter educatus, Buslidio quodam docto homine usus preceptore, qui postea Visontinus effectus est archiepiscopus: cum adoleuisset, parentis postea opera Isabellam Ferdinandi Castellae regis unicum filiam & haereditatem, duxit uxorem, cum spe successio nis in omnia Hispaniae, Siciliae, Corsicae, Apuliae, & Insularum regna maxima florentissimaque. Ex qua, sex annorum spacio, duos filios, Carolum & Ferdinandum, & filias quatuor tulit: Elisabetam Christierno Daniae & Norduegiae regis, Mariam Ludouici Hungariae & Bohemiae, Leonoram Francisci Galliarum, & Catherinam Portugalliae, regum postea coniuges. Ipse Philippus morte intempestiua praeventus, praeterea gerere nihil potuit factorum iniquitate, quod dignum memoria esset. Hispaniam tamen ferè uniuersam, Insulas Atlantici maris, Corsicam, Sardiniam, Siciliam, & Apuliam, opulentissimas & latissimas ditiones Austriae auitae domui adiecit & regio tantum titulo archiducali contentus, apud Hispanos obiit, & sepelitur Austriacorum principum primus.

Coniugia nepotum Maximiliani.

Quam late Austriae nomen, famam et ditio nem Maximilianus propagarit.

Conuentus maximus Viennae celebratus anno 1515.

Obitus Maximiliani.

Sepultura Maximiliani.

Præceptor Philippi.

Matrimonium Philippi.

Filij & filiae Philippi.

Intempestiua mors Philippi.

Sepultura Philippi.

*Locus natalis
et educationis
Caroli.*

*Præceptores
Caroli.*

*Carolus Belga-
rum governa-
cula suscepit.
Carolus Hispaniarum regna
accepit.*

*Carolus impe-
rator creatus.*

*Grauius impe-
randi initia
Caroli.*

*Duo genera-
les hostes Ca-
roli.*

*Epilogus præ-
claræ gestorū
Caroli quinti
Cæsaris.*

*Catalogus bel-
lorum gestorū
à Carolo.*

*Comitia sub
Carolo multa
hab.ta.*

CAROLVS Philippi filius primogenitus, hoc nomine in Au-
stria primus, & in imperio, ad quod postea uocatus fuit, quintus:
apud Belgas Gandavi, ubi natus erat, liberaliter sub auo Maximili-
ano educatus est. Cuius iuuentuti erudiendæ formandæq; ad uir-
tutum opera, auus quendam dominum à Schefere, & Adrianum
Louaniensem Decanum, postea summum Pontificem, præfecit.
Quorum diligentia edoctus, & per omnes uirtutum gradus dedu-
ctus, cum primum maturum regnis tam amplis animū accepisset,
parenti in Belgicis, & Hispanijs postea materno auo successit: præ-
ceptoris sui hac in re haud minima opera usus, qui Ferdinandi Ca-
stelli regis animum pertentauerat. Postulatus quoq; ad imperium
Maximiliano extincto, anno Verbi incarnati 1520. eadē quæ Ma-
ximilianus imperandi initia habuit, omnibus hunc Europe monar-
chis impetentibus. Et quo auus labore caruit, à Turcarum tyranno
Solymano terra maricq; pressus, & Gallorum regis factione impli-
catus, forti animo, nec minori consilio imminentē toties perniciem
maiori fato effugit. Transfretauit primus Germanorū Cæsarum
bis in Africam, in Asiam uictrices copias tertius misit: nouas insu-
las in mari Atlantico, & maioribus nostris, Romanisq; quondam
terrarum dominis incognitas reperit. Romam quartus expugna-
uit: Gallia potentissimum regem in libera custodia habuit: Soly-
mannum potentissimum Turcarum tyrannum, & unicum ceu or-
bis monarcham ac fulmen, ex Austria cum quatuor centenis milli-
bus hominum turpiter profligauit: Franciscū Gallia regem ter in
acie uicit, & una etiam cepit uice: Tunetanum in Africa regem, à
Turca dominio exutum, in dignitatem restituit: Mediolanensem
ducatum (quod Fridericus primus difficulter potuit) ad imperij fi-
dem nullo labore reduxit: Geldriam occupatā à quodam Carolo
comite Egmontense, Burgundia & Austria domui (quod Maxi-
milianus non potuit) adiecit: Sabaudia ducem dominio à Gallis
exutum, in integrum reddidit: Heluetios, in quibus domandis, tot
antea Austria Burgundiaq; principes conciderant, nullo labore
absens etiam per duces uicit, & ex acie profligauit. Bella gessit om-
nino decem, Belgicum, Mediolanense, Italicum, Romanum, Pan-
nonicum, Grecum, Aphricanū, Geldricū, Gallicū, & Sabaudiense.
De quo, cum adhuc in humanis sit, & plura nobis ab eo expectare
fata polliceatur, scribere supersedeo. Qui ex Isabella Portugallensi
regina, Ferdinandum Hispaniarum infantem, & immatura morte
abreptum, & Philippum tulit, quem & Hispania regem creauit.
Atq; huic relicta Hispania (in qua annis quatuordecim continuis,
& per interualla duodecim regiam tenuerat) in Germaniam ma-
gnam, & ueterem imperij sedem concessit. Vbi in hunc usq; diem
feliciter rerum potitur, decem indictis celebratisq; comitijs clarus,
quæ Vuormatia passim, Spira Nemetum, apud Norimbergam,
Augustam

Augustam Vindelicorum, & apud Noricos Ratisbonnæ, cum regni proceribus peramicè transegit.

FERDINANDVS, Philippi regis Castellæ & archiducis Austriæ filius, & Caroli imperatoris quintifrater natus minor, hoc nomine in Austria primus, apud Hispanos natus & educatus, sub annum Salutis nostræ MDXX. ad Austriæ prouinciarum rempublicam capessendam à fratre missus est. Inter initia principatus promissam sibi Annam, Ludouici Hungariæ regis sororem, Lyntzj occurrentem sponfam excepit. Cum qua celebratis ex more nuptijs, ac sublati per prouincias, quæ in interregno exortæ erant seditionibus, archidux Austriæ constituitur. & postea ad Mohatium Ludouico Hungariæ rege à Turcis interfecto, anno Domini MDXXV. in regna Bohemiæ & Hungariæ uocatus: Romanum quoque anno 1530. gubernandum, eisdem cum fratre Carolo auspicijs suscepit. Qui protuèda patria & Christiano nomine, annis plus uiginti duobus cum Christiani nominis perfidissimis hostibus, Turcis, eorumque imperatore Solimanno decertat: multis à Ioanne Veuuoda Hungariæ tyranno trophæis insignis. Turcas is quater Austriam infestis signis ingressos, expugnatis multis locis, Vienna quoque nequicquam obsessâ, consilio & armis, nec minore magnanimitate repulit. Ac primus Austriacorum Viennam ad eam amplitudinem extulit, in qua hodie uisitur. Porro post Albertum Cæsarem, primus Austriacorum, sobolis copia & felicitate genus suum propagauit, ex Anna coniuge dilectissima quatuor prognatis filijs, filiabus uero decem. Quorum omnes in uiuis sunt, Ioanne Bohemiæ nato rege, & Elisabeta Sigismundi iunioris Poloniae regis consorte exceptis. Nomina horum sunt, ut sequuntur:

MAXIMILIANVS.

FERDINANDVS.

CAROLVS.

ANNA.

MARIA.

MAGDALENA.

CATHERINA.

LEONORA.

MARGARETA.

BARBARA.

VRSVLA.

HELENA.

P 3

CAPVT

CAPVT III. DE REGIO SENATV

& fisco Viennæ constitutis à Principe, quos magistratus Regimentum & Cameram dicunt.

Accessio Au-
striae domui.

Regiminis
Viennensis o-
rigo & ditio.

Regimen Ae-
nipontanum.

Descriptio re-
giminis Vien-
nensis.

Ex quibus re-
gimentum con-
stat.

Prælatorum
locus in Regi-
mine Viennen-
si.

Iureconsulti
Regiminis.

uperiori capite Austriae principes expediuimus. Qui iam multarum prouinciarum accessione, domum auitam reddere auctiorem incoeperant, nec omnibus aut tot prouinciarum durare administrationi poterant, tum sæpe foras euocati, suam Augustis, ac potissimum Christianae religioni propagandae operam studiumque nauabant. Quae res fecit, ut magistratus per suae ditionis prouincias constituere cogentur, qui ut ab uno quodam & loco & capite leges acciperent, & causarum distinctionem, item ubi procuratorum suarum rationes redderent, Viennæ, ut totius archiducatus siue orientalis regni metropolitana sede, summum senatum constituere, quem à munere Regimenti & Regimentum uocarunt, qui duplicis Austriae, Charinthiae, Styriae, Carniolae, Ciliae, Goritiae, Istriaeque, summam tenet, ac tam priuatas incolarum quam publicas prouinciarum causas tractat. Nam superiores ac Sueuicae prouinciae ad Austriae obsequium pertinentes, comitatus Tyrolis, marcha Burgouienensis, comitatus Hohenburgensis, Veldkirchensis, Suntgouia & Brisgaudia, Alsatiaque ad Aenipontani Senatus siue Regiminis iussa descendunt. Porro Senatus Viennensis summus (de quo nobis sermo erit) in Ducali curia publicis actionibus operam dare solet, ex iurisconsultissimis uiris, morum aequè honestate, ac uirtutum omnium, praecipue uero iustitiae splendore emicantibus conflatus. Hi ne graues forent caeteris ordinibus, quorum quatuor Austria habet: atque apud infensos incitamentum esset, si ex uno legerentur, tanquam suis studentes, iuris aequabile non tenerent rationem, ex omnibus alleguntur optimi quique. Praelatorum qui primus est, locum dignitatemque unus sustinet. Cui nostra aetate reuerendum & nobilem uirum, PHILIPPVM A MAVGIS praepositum Herzogburgensem, literarum bonarum unicum ornamentum & Mecœnatem, Ferdinandus rex & Austriae archidux, magna adductus ratione, ex prudentissimis unum selectum, aetate non prudentia iuuenem, nuper adeo praefecit. Quem sequuntur caeteri ordines Patricij ac equites: quorum certus numerus quod nullus sit, forte rara in hoc genere eruditio industriaque, cause sunt. Ad quorum subsellia ultimi, tres iureconsulti adsident, Senatus totius ceu regula quaedam, & ad quos omnia referuntur: ne consuetudinibus magis, gratia odio ue, quam legibus & iure, causae distinctae uiderentur. Hi in causis quaestionibus ue propositis de iure iubentur tractare, & ne reo defensio adimeretur, & breuiter ne partibus non profutura, ambagibus actio traheretur, legum ad miniculo cauēt. Quo loco, nostra aetate optimi & doctissimi uiri, PH I

LIPPVS GVNDELIVS, & STEPHANVS SCHVVARTZ, iurifconsultissimi præfident, Ferdinando Principi suis consilijs & grati, & utiles. Quibus omnibus, ut essent qui animos simul sententiasq; confociarent, ac quæ in uotorū nūcupationibus (ut solet) incidit interim diuersitatē controuersiamq; concordia transigerēt, duo à Principe tanto senatui, ceu apud Romanos quondam, consules præficiuntur, quorum unus ad senatum de rebus communibus referre, & quæ ad publicam prouinciarum administrationem pertinent, interrogare, per sententias singulorum ire, querulantibus iura constituere, si quæ in his decreta fuerint, ex scrinijs proferre solet: Principis hunc uicegerentem appellant, cui scipione commissio rerum summa tradita est, & qui deferēte Principe ius interim proconsulare adsumit. Idem senatoribus confessum offert, ac omnes magistratus ciuiles prouincialesq; ex idoneis, & ex cæterorum sensu complet. Huic è regione Magister Scriniorum uel epistolarum (Cancellarium dicunt) confidet. Is codicillos ad senatum defert, ac supplices partium libellos in senatu producit. Causarum quoq; iterationibus, libellorumq; respōsionibus, ac publicis interdum actibus, qui ad prouinciam bello paceq; constituendam pertinere uidentur, operam dare adsolet. apud quem rursus criminantibus ac lite poscentibus aditus est, proprijs ob id edibus à Principe, ac magno stipendio annuo accumulatus, certos apud se scribas alit. Cui in laboris participatum duo à secretis à Principe concessi sunt: quorum unus iudiciales causas (quem iudicalem inde cognominant) alter supplices excipit, & in literas mittit. Hi rursus laboris socios duos adsumunt, ne negotiorum magnitudine multitudinēq; obruti, causas in discrimē darent, aut negligere uiderentur. Hic quotidie bis senatus cōuenit, mane, & à meridie, in septimana unius diei requiē interposita. Vbi dimittitur, Magistri admissionū præstosunt, ac suo impigrè munere funguntur. Atque hi & in senatum rogare, & cum senatus sententiam præstat, ad ostium foris adsistere solent, mandata excepturi. Ac ne iacturam causæ facerēt, si quibus multo tempore, rem integram seruare contingit, mandata senatus dicere, ac partibus concepta senatusconsulta asportare coguntur. Atque hæc breuis senatus est illius, quem Regimentum dicimus, explicatio. Cui loco ac dignitate æqualis, eodem in ducali castro iunctus est magistratus alter, quem Fiscum, siue (ut uulgus appellat) Cameram nuncupant: ubi rationes procurationum omnium prouinciarum, urbiumq;, & numerorum, stipendiaq;, & recensentur & constituuntur. Ex certo hic nobilium ordine numerocq;, & eorum qui in subducendo calculo uersatissimi sunt, completur. Quibus unus imperat nomine Principis, & ad quem omnia ceu ad scopū quendā referūtur. Proxima illi est locū tenenti regiminis dignitas, ac magna data sedes: Maioris ærarij præfectū.

Officium locū tenentis in Regimine.

Officium Cancellarij Regiminis.

Secretarij Regiminis duo.

Scribarum Regiminis officium

Officium magistrorum admissionū, Durhuiter uulgo.

Senatus Camere ducalis.

Officium præfictis Camere.

Romani

Romani uocabant, quem hodie Præsidentem cameræ dicimus. Quæ locum, dū hæc scriberemus, cū laude sustinebat generosus & scientijs, linguis, uirtutibusq; ornatissimus uir, D. SIGISMUNDVS AB HERBERSTAYN, liber baro ab Herberstayn, Neidberg, & Gutenhag. Qui suum haud minus ac alter, senatum quoti die cogit, ac de communibus rebus interrogat: ad cuius subsellia in scribendo adlittit, inq; scriniorum magistri locum fidemq; lectus (diminuto tantum nomine) suos quoq; scribas, ac à secretis uersatissimos quosq; proprio seorsim in castro conclauit, ac in laboris cōfortio ministerioq; continet. Secretarium hunc Cameræ uocant, qui leges fisci latas conscribit: ac qui prouinciarū procurationibus præpositi sunt passim, querulantibus, de patrum communi sententia respondet, & mandata defert. Idem, quæ cōstituta fuerunt in re numeraria, uectigaliumq; rationibus in publicum profert, portarum ualuis Mandatis adfixis: cætera in literas transcripta, per tabelarios proprios & fisco addictos, in prouincias, Styriã, Charinthiam, Carniolam, marcham Venedorū, Cilij, Goritiæ, Istriæq; ditiones cum Mandato transmittit. Quam dignitatem rex nostris temporibus contulit, ob diuturnam & periculosam in bello Hungarico nauatam operam, optimo uiro, & in magnis rebus haud uulgariter uersato, D. BLASIO SPILER, studiorum bonorum Mecœnati, mihi uerò peculiaribus officijs deuincto. Nullas recēsent eius scribæ & qui à secretis sunt, rationes numerosq; sed constituta tantum & senatusconsulta transcribunt. Proprij seorsim sunt & peculiari conclauit, rationibus subducendis Procuratorum prouinciarum calculis adsident, earumq; detrimenta pensitant, & Senatui fisci, qui deprehensi doli fuerint, in medium uocant. Quibus alter quispiam præest, quem Bibliophylacton suo more uocant, quod rationum libros suæ fidei concreditos habeat. Atq; in huius rursus senatus administratione, ut uectigalibus cōmodius augetur ærarium, ac census qui ubiq; contrahitur, sanctè ærario inferatur, Adiūcta sunt munera alia duo, procuratoris uidelicet minoris ærarij, & fisci aduocati. Procuratorem ærarij hodie Vicedominū dicimus, qui pagorū castrorumq; & urbium, si quæ Principi adhuc uectigalia sunt, cēsum agit, ac pecuniam rationibus infert: & si que rude donatis, ministris quondam ducalibus, annua uite sustentacula decreta sunt, requisitus iussusq; numerat. Idem controuersias dirimit eorū locorum, quæ Principis etiam dum sacramento imbuta manent: & incolis horū, principis nomine iura dare cōsueuit. Suos habet in laboris participatum & ministros, sociosq; adiūctos, Magistrum cellarij (οἰνοσηλεύσαντα Græci uocant) Magistrum salis, olim halobarchen dictum: & Magistrum siue procuratorem frumētī, qui triticum ex pagis ac agris ducalibus collectum horreo infert, σιτοφύλακτ Græcis, nostris hominibus uerò à custodiendo Ca-

Officium Secretarij Camerae.

Officium scribarum Camerae.

Officium subductorum calculi Camerae.

Officiū librorum tenentis, uulgo puochalter

Officium Vicedomini.

Officium magistri cellarij.

Officium halobarchis, id est magistri salis.

Officium procuratoris frumenti.

do Castnarius appellatus. Habet & aliquos qui uinū mercedē in-
scriptum pensitant, explorant, atque censum inde colligunt, ab eū-
tu & exactionis indignitate Vngeld denominatū, à Græcis quon-
dam Oenoptæ appellati. Sequitur Fiscī aduocatus, qui Princi-
pem aduersus prouinciales querulantes defendit. Tanta humani-
tas & iusticia Austriæ principum, ut se etiam legibus submittant,
& querulantibus cōtra se potestatem faciant: quod nulli præterea
principes faciūt. Is & detrimenta, si quæ prouincijs, urbibus, agris,
officijs Principis singulis ac rationibus euenire possint, circumspi-
cit, ac ea alius ne radices agant, & officere aliquando Reipublicæ
possint, ad superiorem senatum refert. Quo officio, dum hæc scri-
beremus, non sine communi laude, mihi & natali solo & morum
conformitate coniunctissimus, fungitur, IOAN. BAPTISTA
PACHELEB, I. V. Doctor, & qui primus ordini equestri maiorū
suorum senatoriam dignitatem adiecit. Hi seorsim suos habēt ama-
nuenses, quorum adminiculo suo impigrè officio funguntur. Pre-
terea minoris ærarij præfectus proprias ædes incolit, ad Ducalē
aulam pertinentes, in quibus & scribas qui rationes excipiunt, &
antigraphos habet, omnes annuo stipēdio à Principe conductos.

Officiū ex-
actorū cen-
sus uini.

Officiū
procurato-
ris came-
ræ.

Ædes istas
uocant uul-
gò Huob-
haus.

CAPVT III. DE MAGISTRATV

& senatu prouinciæ, item Viennæ constituto.

Vperioribus magistratibus, tertia quoque à prouincie
tribus ordinibus Curia adiecta est, ex præsulibus, pa-
tricijs, & equitibus conflata. Cui duo Marescalci (ut uo-
cant) præsent, apud Romanos quondā Præfecti præ-
torio nuncupati. Hi ex omnium ordinum optimis quibusq; sena-
tum cogunt, suorumq; ordinum causas audiunt, & æquitate expli-
cant ac distinguunt. Poena est pecuniaria: si quid grauius inciderit,
ad Ducis senatum quem Regimen uocant, in castro residentem, re-
fertur. Nec desunt iureconsulti, qui querimoniās partiū in ius de-
ferunt, & actiones agunt & iterant. Ac ubi his ceciderint, ad Princi-
pis senatum interim prouocant. Pro sententia dicere solis Prætori
bus concessum est: cæteri uotorum nūcupationibus adsunt, ex sin-
gulis ordinibus certi, quibus prouinciæ cōsuetudines uel maxime
cognitæ perspectæq; sunt. Hi prouinciæ quoq; comitijs præsent:
& si quando conuenticula inter se prouinciales aut bello, aut alia re
urgente agunt, penes hos & in sedilibus, & in sententijs dicendis ac
rebus quibusq; constituēdis, præcipuus honor. qui eundem in pa-
ce, quem bello, locum obtinent, muniaprouinciæ obeunt, de con-
trouersijs colloquio transigunt: in pacificationem partium se, datis
arbitris, interponunt: ac (ut breuiter dicam) querelis multorum in

Senatus
prouinciæ.

Assessorum
prouinciæ
officiū.

Officiū
Marescal-
corum pro-
uinciæ.

Q terueni

terueniunt. Quorum constituere concordiam nequeunt, horum iudicij causam suscipiunt, & ad æquitatem distinguunt. Horū præfectorum prætorio (ut antè dictum) duo sunt, quorum alter, dum hæc scriberemus, & ætate & prudentia senex, GEORGIUS MAMINGER, cingulo militari donatus à Maximiliano Cæsare, ob præclaras in bellis à se res gestas, & à Ferdinando demum Maximiliani successore in Austriæ administratione, ad consilia cooptatus, unicus in eo ordine literarum, earumq; alumnorum Meccenas. Porro huius senatus prouincialis minor uis & facultas, & Regimini subiecta est, & ad quod inde partium prouocatio fieri potest. Neque pro capite dicere his licet, quæ Principi eiusq; consilio res integra referuatur. Idem in cæteris prouincijs animaduersum, nomine tantum mutato: ut quem Austriaci præfectum prætorio ac Marscalcum cognominant, hæc Presidem & Capitaneum uulgo dicunt. Hæ sunt, marcha Bauariæ: ducatus Styriæ, Charinthiæ, Carniolæ: comitatus uero Ciliæ, Goritiæ, marchæ Venedorum, Istriæ, Fori Iulij, & Portus Naonis. Quæ regiones singulæ singulos habent præfides, Capitaneos uulgo dictos, & à Principe constitutos. Quibus ea est potestas, atq; is locus, qui Marscalci p Austriam, ad quos in crimina res prouincialium quæuis conferuntur, ubi si transigi concordia non possunt, aut ubi senatusconsultum parti displicuerit, sit prouocatio ad Regimentum Viennense, Ducalem uidelicet senatum illum, de quo capite superiori sermonem institueramus, à quo quibusuis in causis, ultima interponuntur edicta, & grauissimis rescriptis, de communi pace Reipublicæ constituitur. Senatui pariter prouinciali, plenum in ciuilibus administrationis ius est, si adhibita fraus testamento fuerit, si dandi tutores, si hostis imminet, si limites restituendi, si copiæ in aciem educendæ, & si quæ alia præfens usus exigat: omnia prouinciæ impigrè munia obire, ad Regij senatus iussum sensumq; coguntur. Atq; hæc de Magistratibus maioribus urbis Viennensis.

Propræses
uel Pro-
prætor.

Officium
Capitanei
prouinciæ

Ius Senatus
prouinciæ

CAPVT V. DE PATAVIENSIS

*Viennensisq; Dioecesium, Academiaq; Vienna
constitutis magistratibus.*

Patavienses
episcopi
ius ecclesiæ
in Norico.

VNT præter hos Viennæ & alij magistratus, & à Ducis Prouinciæ que, & ipsa ciuitatis administratione diuersi, duarum uidelicet episcopaliū dioecesium & Academia. Nam quemadmodū superiori libro docuimus, statim à cōstituta imperij ratione apud Germanos, Ottonum auspicio, Patavienses episcopi uniuersum ecclesiæ ius per Noricū & Pannoniam superiorem,

superiorem, deferente Apostolica sede, in fidem acceperunt: quod per suos archidiaconos, hodie Decanos appellatos, per diuersa diceceseos loca distributos, multo tēpore administrarunt. His postea Patauienses præsules moderatores præsecerunt duos, ab officio quo fugebantur, Officiales nuncupatos. quorū Patauiæ unus est, ad cuius obsequium Quintaniensis, Matnicensis, Lambacēsis, Laureacensis, & Freystatensis archidiaconi & decani descendunt. Alterum in Fabianis, hoc est Vvienna sedem habere uoluerūt, ob ueteris sedis episcopalis memoriā, à diuo quondā Seuerino isthic auspicatae. Is Viennæ curiam magnificam, ad diuam Virginem in littore appellatam incolit, iura præscribit, causasq; & controuersias ecclesiae audit atq; distinguit, præsulum uidelicet & parochorum per uniuersam Austriam constitutorum. Quo in munere laboris socios habet & ministros, decanos suos, Garsensem, Mauritensem, Zuetlensem, & Mustilbacensem. Isti parochis imperant, & controuersias minores distinguūt. Si quæ grauiores inciderint, ad officialem Viennensem referunt. Officiali porro, hoc est uero archidiacono, in laboris adminiculo episcopus Patauiensis notarios alit adfessores: & quendam à pedibus, quem & Cursorem & Pedellum dicunt: qui partes ad senatum conuocat, quem Consistorium dicunt. Ad hoc & causarum actores confluunt, lites proponunt, & defensant. Quam magistratus rationem imitatus postea Viennensis episcopus, recens à Friderico tertio Cæsare, sub annum Domini MCCCCLXXXII. postliminio in hanc urbē relatus, anno uidelicet post Longobardorum immigrationem millesimo, ut suae item diceceseos tractum à Patauiensi demptum, à Vienna in Pannoniam propagatum, ritè administraret, & tot intra urbem parochias, monasteria, ac praepositoras moderaretur, & ipse Officialem alere ccepit. Qui in curia Viennensis episcopatus eadē ratione consistoria habet, adiunctis notarijs & adfessoribus: ibiq; causas matrimoniales, sacerdotumq; crimina audit & distinguit, ac in omnibus domini sui episcopi Viennensis uices gerit. His medius accedit magistratus qui Academię est, studij & literarum rem curat, administrationemq; mixtam partim ab ecclesiastica, partim à ciuili habet: ab Alberto Contracto & Rudolpho archiducibus Austriæ introductus, anno à nato Christo MCCCCLX. cum literis suā prouinciam reddere ornatiorem conarentur, & ingeniorum curam susciperent, unde Respublica sua sanius gubernaretur. Hunc magistratus sustinet unus Gymnasiarcha dictus, quem uulgo Rectorem nominant, anno bis immutatus, ne tempore protractus communi utilitati officere posset. Is quatuor ministros habet, qui scipiones argenteos præsferunt. Rempublicam uerò suam administrat, consultoribus usus, & in professorum ratione, & in actionum incidentium discrimine, alijs atq; alijs. Professorum curam duo gerūt,

*Officiales
Patauienses,
Decani Au-
striae super-
rioris.*

*Officiū of-
ficialis Pa-
tauiensis,
qui Viennæ
habitat.*

*Decani Au-
striae infe-
rioris.*

*Officiū no-
tarij.*

*Cōsistoriū
Patauiense
ad diuam
Virginē in
littore.*

*Admini-
stratio dice-
cesis Vien-
nensis.*

*Officialis
episcopi
Viennensis.*

*Magistra-
tus Acade-
mię Vien-
nensis.*

*Officiū Re-
ctoris Vien-
nensis.
Pedelli qua-
tuor Gym-
nasij.*

Officiū Superintendē
 tium. qui Superintendentes uulgò uocātur: quorum alterum Dux præ-
 ficit, alterū Academia. Ducali perpetua potestas est, alteri annua.
 Cōsistoriū rectoris. Ad consilia uerò Rectoris & conuenticulū istud Academiae, quod
 Consistorium uocāt, ex singulis quicq; facultatibus Decani, et ex to-
 Quatuor facultates. tidem nationibus procuratores conueniunt. Facultates autē qua-
 tuor sunt: Theologi primam sedem uendicant, sequuntur Iurecon-
 sulti ac Medici: infima subsellia Philosophi, Mathematici, Orato-
 res, Dialectici, ac cæteri artium Doctores retinent. Nationum
 Quatuor nationes Viennæ. item genera quatuor sunt: Austriacarum prouinciarū prima: Rhe-
 nensium, hoc est eorum qui ex Romani imperij regionibus alijs ab
 Austriaca ditione sunt, secūda, (quorum præcipui Sueui ac Bua-
 rri sunt) tertia Hungarorum & Bohemorum est: quarta & ultima
 Saxonum, Misnensium, Brandeburgensium, Pomeranorū, Prus-
 siorum & Danorum. In cōsilijs cæterisq; publicis actibus, omniū
 Officiū pedelli. quatuor Gymnasiarcha ministrorū opera utitur: facultates uerò,
 Notarij. aut horū Decani, quicq; sui. Senatusconsulta notarius excipit. Cau-
 Syndici. sas apud Regium senatum, uel alia inferiora subsellia, Syndicus a-
 git, Superintendenti in laboris cōsiliiorumq; consortium iunctus.
 Famigeratum uerò, ante nostram memoriam, præter cætera hoc
 Gymnasium erat, cum frequenti studiosorum numero (quorum
 aliquando octo milia, Viennam ingenij cultum capiēdi gratia con-
 fluebant) tum uerò, quod hinc ceu ex equo Troiano, doctissimi
 quique uiri processerint, quorum nobis hæc cognita nomina sunt:
 Catalogus Ioannes de Monte regio, Andreas Beorbachius, Georgius Colli-
 Mathematicorum Viennensium. mitius Tansteterus, Ioannes Stiborius, Ioannes Stabius, Ioannes
 Poetarum. Vogelīn, & Andreas Perlachius, Mathematici: Cunradus Celtes
 primus Germaniæ poëta, Amaltheus, Vlfeuius, Angelus Cospus,
 Hieronymus Balbus, Ioannes Camers, Ioachimus Vadianus, Ioan-
 nes Cuspinianus, Vrsinus Velius, Philippus Gūdelius, Georgius
 Historico- Logus, Ioannes Rosinus, Thomas Velocianus, Rudolphus Agri-
 rum & rhe- cola, Poëtae, Rhetores & Historici: Vitus Vuinshemius, Simon
 torum Viennensium. Grynæus, Sebastianus Vuunderlius, Georgius Rithaymerus, Ioā-
 nes Alexander Brassicanus, N. Grymperius, Georgius Ratzem-
 pergerus, Mauritius Marbekh, Thomas Vaschang, Oratores &
 Medicorū Salingstad, Simon Lazius parens meus dilectissimus, Ioānes Heyn
 illustrium. græcè & latinè doctissimus, Medici: & horum nominum plures,
 qui partim rebus humanis exempti sunt, partim ad-
 huc superstites, multis à se editis li-
 bris clari habentur.

CAPVT VI. DE MAGISTRATV urbano Vienna.

CADEMIAE magistratum sequitur urbanus, dignitate locoque proximus, ex Consule & Praetore constitutus, ac ipsi qui utriusque munia sua conferunt. Consul civilia agit, testamentum, codicillos audit & approbat, reprobatur, ue-
 tutores ac curatores constituit, & urbis denique commoda incommodaque pensitat. Magnificum hunc ceu & Argentoracensem appellat, octo satellitum rubro uestimento succinctorum comitua insignem. Praetor suos lictores, ut plurimum quatuor sequentes habet. Utriusque Scribae, urbis sumptu aluntur. Atqui maiori quondam loco dignitateque Praetoris fuisse officium animaduerti. Cui numismatis primum cudendi Magister, ab eo Consul, & postremo à Principe urbis praefectus, quem Annualdum uocant, adiecti fuere. Hodie prima datur Praefecto urbis sedes, secunda Consuli, tertia Praetori, & ultima Archigramateo, seu Scribatorum magistro, quem Scribam urbanam uocant. Cui fisci item urbane praefectus iunctus est, quem Camerarium nominant. Duplicem curiam siue senatum hi habent, utriusque ex duodecim uiris conflatum. Quorum Consul, Praefecto urbis loco Principis in consortium adscito, in Urbana appellata curia, uel (ut eam uulgus appellat) Domo senatoria, senatum dat. Cuius senatus consulta Scribatorum magister, quem Scribam oppidi uocant, excipit. Ac ut omnia rite & diligenter transcribantur, proprios alii scribas, ministrosque. Praetor uero non dignitate, sed numero aequalem senatum habet, quem in propria domo foro piscario incubente, & à subsellijs nomen usurpante, congregat, in hebdomada ter. Ibi criminales causae, ac debitorum expediuntur: & si de fonte quopiam supplicium sumendum est, isthic pro tribunali sedetur. Horum omnium penes plebem electio, confirmatio penes Principem est. Quod si quando publica necessitas incidit, septuaginta uiri in consilium adhibentur: qui ex omnium familiarum tribubus, artificumque collegijs, stato die anni eliguntur. Dies electionis diui Thomae Apostoli est, caeterum plena in senatu potestas. Hic quatuor urbanos duces constituit, qui cum totidem signiferis, suas quisque urbis partes fortiuntur. Haec à portis urbane praecipuis appellationes habent: Charētanorum (forte à Carnunti ueteris uicinia, cuius rudera sexto sub Vienna miliario in pago Petronelli supersunt) Stubarum, Scotorum, & Lignorum. His negocium datum est, ut in publicis incendijs, & si quando ab hostibus metus imminet, suos quisque ciues in armis instruat, & edicto publico in aciem producat. Acies in quatuor amplissimis foris expediuntur, Mercatorum, Frumentorum, Porcorum, & Cancrorum (quod forum à ueteris regiae rudibus

Officium
Consulis
Viennensis.

Praetoris
Viennensis
dignitas
quondam.

Dignitas
et subsellia
magistratum
urbanum
Senatus
Viennensis
urbanus.

Praetoris
officium et
senatus.

Senatus
exterior.

Duces ur-
bis quatuor.

Portae ur-
bis.

Officium du-
cum militie
urbis.

*Excubiariū
magistri.* ruderibus Aufam, uulgo Am hoff dicūt.) His Centuriones, & cen-
 turionibus Decani subduntur. Nocturnis excubijs duo præsi-
 dent, à senatu medio quoquo anno dati. Hi decanis imperant, or-
 dine uicorum certo adhibito. Quod si quem decanum ordo con-
 tingit, suos ad excubias ciues sistit. Qui in senatum lecti sunt, equos
*Excubie
Viennēses.* cæteri pedibus noctu urbem lustrant, uigilias circumeunt, porta-
 rum stationes contemplantur: quos somno deditos reperiunt, in
*Telonarij
Viennēses.* carcerem abducunt. Vectigalibus præterea colligendis duo ex
 ciuium ordine, senatuq; quem uocant Exteriorem, præficiuntur:
 qui in propria seorsim ad hoc constituta domo, munia sua obeunt.
 Horum iussa faceffunt publici portarū telonarij, & is qui mercium
*Portæ Vi-
ennæ.* æstimationem numerumq; perquirat. Portæ urbis (suburbanis
 nostra memoria ob Turcarum metum demolitis, & exceptis) quæ
 uehicularum admittunt, sex sunt: Stubarum, qua in Hungariam itur:
 Charentanorum, qua in Styriam, Charinthiamq; Castrēsis, qua in
 Noricum ripense: Scotensis, qua ad Cecij montis promontorium
 profectio instituitur: Salinarum, ubi nauigia ex Rhætia, Vindelici-
 a, Noricoq; delapsa, cum mercibus, præcipuè uerò sale (unde ma-
 gnum principes Austriæ censum agunt) ripæ appellant. Inter has
 media porta est, quam Rubram nomināt, à colore turris uidelicet,
*Pontes Vi-
ennenses.* ubi Danubius triplici est ponte iunctus, qui in Marcomanos, Bee-
 hamos, Brandeburgios, Misnenses, Saxones, Polonosq; euntibus
*Insula Vi-
ennenses.* est superandus. Hunc triplex interiacet insula: quarum primam
 (ubi quondam diui Seuerini, ut conijcio, cœnobium fuerat) à Sco-
 torum in terram sanctā peregrinatione quondā frequenti, Schot-
 tenauu: secundam à luporum (credo) copia, den Vuolf incolæ uo-
 cant, latrocinijs superioribus annis locum infestissimum. Sunt &
*Officia à ra-
tionibus.* alia Reipublice Vienneensis ministeria, eorum uidelicet qui à tuto-
 rum calculis, procurationumq; urbis subducendis, & qui censu ur-
 bano agendo præficiuntur. Hi sua, in curia urbana, distincta loca ha-
 bent, & ministris utuntur decem, rubro uestimento à cæteris, ceu
*Ministri ur-
bis Vien-
nensis.* consulis ministris, distinctis, in quorum manicis W litera, prima
 uidelicet nomenclature urbis interlucet. Horum officium, censum
 exigere ab oppidanis, & ne incendij aliqua occasio sit, urbem perer-
 rare: quo olim functos Romæ officio Triumuiros nocturnos le-
 gimus. Sunt & qui uicis ac foris uerrendis præfunt, & ijs qui mer-
 cede uectigalia inscribunt, statuendis. Hi Consulem primò, & ab
*Camerario
rū officii.* eo Camerarios duos agnoscunt: quorum unus ex senatorum nu-
 mero, alter ex plebe datur. Hi urbanam supellectilem, tormenta, &
 si quæ ad urbis munitiōem, locorum communiū renouationem,
 ædificationemq; necessaria sunt, commissā curæ habent. Atq; his
 ut ritè fiant, intersunt, urgent mercenarios, & salarium officio fun-
 ctis statò tempore numerant: Aediles hos Romani Curules appel-
 labant. Atq; hi suos habent, quorum opera utuntur, Notarios, qui
 expensa

expensa in librum referunt. Habent & ministros, quorum opera in cursitando utuntur. Itaque uici ab his inspiciendi, curandique quotidie sunt, numero ferè quadraginta. Ex quibus præcipui sunt, qui à Textoribus, Pistoribus, Macellis, Cantoribus, Scholaribus, Bractearijs, Pellionibus, Pannicidis, Funificibus, Balistarijs, Ferrarijs, Figulis, Coriarijs, Carpentarijs, Coquis, Carbonarijs, Italis, & Charentanis: item à Danubio, Castro, Baronibus, Corona, Ponte ueteri, Clypeo, Olla, Clauo, Sanguine, Rosis, Cespitibus, Sponsis, Miseria, Simplicitate, & à Recensendis militibus: à diuis quoque, Ioanne, Pangratio, sancto Iacobo, & diua Anna, nomenclaturas ad posteros nescio quo euentu transmiserunt: quos gentilitia lingua oppidani appellant, *Vici et plateæ urbis Viennensis.*

Wolzeil/Petthenstraf/Alten vleiffsch marth/Singerstraf/Schuelstraf/Wingerstraf/Wildweerttherstraf/Tuochlauben/Sailer gassen/Pognergassen/Schlossergassen/Hafnergassen/Ledergassen/Wagnergassen/Khochgassen/Kholmarth/Walichstraf/Kharnnerstraf/Pey der Donaw/In der Weichenpurth/Herrngassen/In der lands cron/Auff der hohenpurth/Schiltergassen/Khuogstraf/Naglergassin/Plaugassin/Rosengassin/Am Auger Praidenstraf/Ellendt/Im ainfeldt/auff der Muster/Sand Johans gassin/Sand Pangraz/Sand Jacobs gassen/Sand Anna gassen/etc.

Fora quoque publica ab euentu ac situ nomina accepere, ab altitudine, à nouitate, à splendore, à fossæ ueteris uestigijs, à castris ueteris ruinis, à ludæis (quorum ante nostram memoriam frequens copia Viennæ habitabat) à ligno, ab equis, à porcis, à pino, à lacte, à rusticorum mercibus, ab halecibus, à piscibus, à specula, à penso, & ab incendijs ruinis: uulgo am Hohenmarth/am Newmarth/am Liechtensteg/am Graben/am Hoff/am Judenblaz/am Holzmarth/am Rossmarth/am Schweinmarth/am Khienmarth/am Wilichmarth/am Paurmarth/am Haringmarth/am Dirschmarth/am Lugeh/am Harmarth/vnd auff der Prandstad/etc.

In quorum Alto quem uocant foro, omnis generis merces, & quæ ad quotidianum usum necessaria sunt, uenalia habentur. In No- uo foro, frumentum: in Liechtensteg, carnes ueneunt: in Specula, mercatores ex diuersis regionibus confluentes contrahunt. In Iudæorum foro, castaneæ: in foro ab Aule uestigijs nomen habente, panificia & cancri: in equorū foro (quod duplex est) in ueteri lignea uasa, in altero equi mercede inscribuntur. In cæteris, sues, boues, lacticia, farcimina, petasones, succulæ, & id genus alia rusticarū mercium, haleces, pisces, linū, & uetera ac attrita uestimēta proponuntur.

Fiunt etiam in cimiterijs quorundam templorum mercimonia: in diui Petri quidem uetustissimi templi, ac à Carolo magno excitati, amplo cimiterio oua et gallinæ uenduntur, quorū innumera interdū plaustra Viennā perducuntur. Ad diui quoque Michaelis parochiale ædem, lignea uasa, & ad uindemiam instrumenta necessaria, circa

Fora publica Viennæ.
Merces in quibus foris exponantur mercede.
Cimiteria urbis, in quibus merces proponuntur.
eiusdem

eiusdem diui solennem diem, proponuntur. Ita ad Augustinianōs
 equi producuntur: & ante Scotensis cœnobij asylum, quod fonti-
 bus patet, in uindemia uectabula & currus conducuntur: & in ea
 denicq; quæ inter Dominicanos ac Gymnasij ducale collegium in-
 teriacet intercapedine ac area, quottannis Nundinæ, decimo quar-
 to à Paschatis festo die expediuntur. Sunt & aliæ nundinæ maio-
 res, quæ in foro (quod diximus à ueteris aulae ducalis rudibus no-
 men retinere) bis in anno celebrantur, hoc est in festiuitate Pente-
 costes, & circa diuæ uirginis Catherinæ solennem diem. Fuerūt &
 alia fora uicicq; in suburbio, quod anno Salutis nostræ M.D. XXIX.
 ob Turcarum tyranni obsidionem (qua is mensis spacio Viennam
 pressit) demolitum est, quod & ædium numero & magnificentia
 ipsam etiam urbem superabat. In quo destructa sunt templa ac cœ-
 nobia, Monialium abbatia ad diuum Nicolaum, Franciscanorum
 cœnobium diuo Theobaldo dedicatū, Vestalium item diuæ Mar-
 garete consecratum conuenticulum, sancti Spiritus & sancti Anto-
 nij commendaturæ: cum templis parochialibus, ac sacellis maiuscu-
 lis, diui Ioannis, diui Colomanni, beati Vuolfgangi, beati Sebastia-
 ni, sanctorum Philippi & Iacobi, diui Martini, & hoc quod Xeno-
 dochio publico adiunctum templum fuit. Porro supersunt adhuc
 intra Viennam duæ parochiæ, templa maiora, in quibus uerbum
 diuinum plebeculæ adnunciatur, duo. Hæc sunt, diui Stephani, uel
 omnium Sanctorum cathedrale, positum ab Henrico primo duce
 Austriae, circa annum Domini MCXL. quod & fornicibus, & tur-
 ribus admirandi operis, sedecq; cathedrali, augustius postea reddi-
 tum fuit à Rudolpho quarto, anno currēte à nato Christo MCCC
 LX. ad cuius curam maior ciuitatis pars pertinet, portis uidelicet
 peruia, Carnorum, Scubarum, Rubræ turris, & Salinarum. Hoc,
 diuo Michaeli consecratum phanum sequitur, ab Ottone & Ru-
 dolpho quondam Austriae archiducibus, ex sacelli angustijs in pa-
 rochiale basilicam elatum: ad cuius curam minor pertinet ciuita-
 tis portio, castro Ducali proxima, et duabus portis peruia, Castrēsi
 uidelicet & Scotensi. In his duabus parochialibus ecclesijs, in do-
 minicis diebus, ac solennibus diuorū festis, conciones ad populum
 fiunt: quæ nostra adhuc memoria in diui Petri, ac Ruperti, omniū
 uetustissimis templis, ante annos uidelicet octingentos positis (ut
 antè ostensum) fieri solebāt. Quare hominum incuria impietateq;
 simul cum sacris intercidente, iam tamē in Saluatoris templo, Præ-
 torio siue domui Senatoriæ iuncto, & à duobus fratribus equestribus
 ordinis ciuibus Ottone & Haymone à Neuburg extructo, recens
 uerò s. P. Q. Viennensi renouato, & aucto, itemq; in diui Nicolai
 templo in uico Cantorum, quod hodie Franciscani incolunt, fieri
 adsueuere. Id quod ante obsidionem Turcarum, anno Domini fa-
 ctam 1529, in diui Ioannis æde in suburbio piscatorum sita, obser-
 uatum

Nundinæ
Viennenses.

Suburbii
Viennense
& uici.

Monaste-
ria et tēpla
suburbij
destructa.

Parochiæ
Viennenses.

Quibus in
locis Vien-
næ concio-
nes sacræ
ad populū
fiunt.

uatum uidimus, & ante paucos annos, in diuæ Virginis in littore
 ampla basilica Patauiensium episcoporum opera, quorum hæc est.

Atq; hæc sunt templa, in quibus animarum cura, & superioribus
 annis, & hodie adhuc habetur. Porro magnarum (ut uocant) fun-
 dationum basilicæ intra Viennam octo erāt, ex quibus tres in sub-
 urbanis ob Turcarū metum demolitæ sunt, diui Nicolai abbatissæ
 regia, & duæ quas uocant commendaturæ, sancti Spiritus & beati
 Antonij. Superfunt adhuc intra urbem quinque: Scotorum ab-
 batia, diuæ Virgini ab Henrico primo duce Austriæ anno Domini
 MCLVIII. consecrata, & Scotorum peregrinationi ad terram San-
 ctam euntium dedicata. Secunda est diuæ Claræ abbatissæ sedes,
 à Rudolpho tertio, eiusq; coniuge Blanca Gallia regis filia, auspi-
 cata, & ab Anna postea Friderici tertij Romani regis filia anno M.
 CCC. XXXVI. itemq; Catherina Alberti Contracti, hoc nomine
 secundi archiducis Austriæ nata, anno Salutis MCCCLXXX. au-
 cta & locupletata. Hunc locum anno postea MDXXX. Ferdinan-
 dus archidux, xenodochio urbano tribuit, Vestalibus ad diuam
 Annam & Peregrinorū hospitium translatis, ubi & hodie manet.

Tertia est diuæ Dorotheæ prepositura, ab Andrea Blankh, Alber-
 ti quinti & præceptore & cancellario posita, circa annum Domini
 MCCCCX. ubi canonici sunt regulares Preposito subiecti. Quar-
 ta & quinta, Commendaturæ sunt militum Hierosolymitanorum
 & Rhodiensium, quarū utraq; basilicas diuo Ioanni sacras iunctas
 habet, hæc in Cantorum (ut uocant) uico, illa in Carnorum platea:
 quarum exordia deprehendere hæcenus non potui. Sunt & Men-
 dicantium (ut uocant) Viennæ monasteria: Dominicanorum, pro-
 pe Gymnasij locum, qui à Lupoldo quinto duce Austriæ anno Sa-
 lutis MCLXXXVI. in Mariæ rotundæ ædem, conuenticulumq;
 Templariorum collocati sunt. Minorum & basilicam & monaste-
 rium Ottocarus Bohemiæ rex & Austriæ archidux incepit: ad ex-
 tremam uerò manum locupletata perduxerunt, Blanca Gallia re-
 gina, Rudolphi tertij, & Elisabeta Arragonum regina, Friderici pri-
 mi de Habsburgensi prosapia coniuges. Carmelitarū cœnobium,
 diuæ Virgini à Rudolpho quarto positum est, quem Fundatorem
 cognominant, circa annū Domini MCCCLX. Augustinianorum
 præterea amplum cœnobium, ab Ottone primo Alberti primi du-
 cis Austriæ de stirpe Habsburgensi filio, incepit legitur circa
 annum Salutis nostræ MCCCXXXIX. Habebant deniq; & Fran-
 ciscani de obseruantia in suburbanis monasterium, beato Theobal-
 do dedicatum, & recens piorum hominum adminiculo positum:
 nostra uerò memoria ob Turcarum metum, solo æquatum. Ve-
 stalium contubernia sacra quinque superfunt: duo in suburbanis, di-
 uo Nicolao ac sanctæ Magdalena consecrata, esse desierunt. Ad
 Cœli portas cœnobium Vestaliū, M. Gerhardus parochus Vien-

Conciones
 iam aboli-
 tæ Viennæ.

Fundatio-
 nes magnæ
 destructæ
 in subur-
 bij.

Scotensis
 Abbata.

Abbata di-
 uæ Claræ.

Prepositu-
 ra diuæ Do-
 rotheæ.

Commēda-
 turæ duæ
 diui Ioanis
 intra Vien-
 nam.

Monaste-
 ria Mendi-
 cantium
 Viennæ.

Dominica-
 norum cœ-
 nobium.

Minorum
 cœnobii.
 Carmelita-
 rum cœno-
 bium.

Augustini-
 anorū cœ-
 nobium.

Francisca-
 norum cœ-
 nobium.

Cœnobia
 Vestalium,
 uel monia-
 liū Viennæ.

Ad Cœli
 portas.

Sancti Iacobi monasterium. nensis posuit, circa annum Domini 1267. Secundū diui Laurentij, auspicio duorū fratrum Austriae archiducū incoepit, Ottonis uidelicet & Friderici, circiter annum Domini 1337. Tertiū diuo Iacobo, honesta quaedā matrona Khülberin auspicata est, quod postea Domini à Careit, Charinthiae nobiles, locupletatū ad extremā manum perduxerūt. Quartū, diui Hieronymi cœnobiū (ubi Pœnitētes fœmine recipiuntur, quę horas gētilicia lingua canūt) magni nominis ciuis quidam Viennensis, & prætura aliquoties defunctus, constituit, nomine Cunradus Holtzler, circa annum ferè à nato Christo

Diue Clare cœnobiū, siue diue Annæ.

Templa minoru Viennæ.

1424. Quintum, diuæ Annæ sacrum est, anno abhinc sedecimo, non incoepum, sed eò à diuæ Clare abbatia & contubernio translatum fuit, in quo olim nobilium tantum natæ & uirgines recipiebantur. His connumerāda sunt minora tēpla & sacella, in amplioribus passim ædib. aulisq; extructa: diuo Pāgratio, in ueteri castro: sancto Georgio, in episcopi Frisingensis curia: passioni Dominice, in nouo xenodochio, opera Diegonis de Scarabo Hispani auspicato: indiuiduę sanctę Trinitati, in nostris ædibus, à ducibus Austrig, & quodam opulento ciue Zinkh nomine, conditū: diuo Thomæ, in ædibus Gundlacensib. quorundā nobiliū Strasser liberalitate ac pietate positū: Philippo & Iacobo, in hospitio Coloniensi, auspicio Gundlacensiu ciuiū: diuæ Margarete, in ædib. Maroltingerorum, in foro rusticorum: & diuo Paulo, nostra memoria à Vuolfgango Troiano cōsule ædib. suis coniunctū, in foro porcorū. Habent & optimates sua in ædib. quicq; proprijs sacella, Dux in castro, episcopus Viennensis, canonici Viennēses, domini à Liechtstayn, comites à Schaunburg, abbates diuę Crucis, Melicēsis, & Maurbacēsis. Ciues uerò, Guarla, Huotstokher, Tansteter: & in hospitij publicis, Cerui aurei, & aurei Agni. Atq; hæc de sacris ædib. quas prophane sequuntur, quarū aliquot mille Vienna nostra habet, quarū

Domus prophane insigniores.

Domus prouinciales Viennæ.

Insigniores ædes senatus Viennensis.

insigniores amplioresq; sunt: Ducis quidem, castrū ipsum, duplex armamentariū, tormentorū bellicorū puluerumq; cæcellaria, questura, uulgo Huobhaus, leporina domus, Pragēsis domus (ubi Alobarches cū antigrafo suo habitat) quondā uenatoria, Collegiū ducale, domus insularis & magnifica, & teloniū regium Danubio proximū. Habet & prouincia suas ædes: Prætoriū magnifico opere extructū, ubi scriniorū cōclauia, quas Cæcellarias uocāt, tria sunt, Epistolarū magistri prouincię, Secretarij prouincię, & Quæstoris prouincię. In eo & quatuor prouincialiū ordines conueniunt, prelati, barones siue patricij, equites, & ciues oppidorū. habitant in his & præfecti p̄torio, quos Marefcalcos dicūt. Ludus prouincię nuper ad eò incoepus est, p̄ ingenuis nobiliū filijs erudiēdis, huic propriā domū Gymnasio proximā cōduxerūt. Habent et ciues communes ac magnificētiore ceteris ædes: Prætoriū urbanū, ubi consul quoti die senatū dat; Prætoriū iudiciale, ubi facinorosi morte cōdemnantur, &

tur, & Prætor ter in septimana causas criminales distinguit, cum duodecim additis sibi decurionibus, hanc domum uulgo à subse-
 liorum ordine, Schrann uocant, publico foro incumbentē, & sub
 cuius inferiori fornice panes uenduntur. Cui è regione in foro pisca-
 rio pulchrū cœnaculum æstiuū obijcitur. Habēt & proprias ædes
 pro pauperib. uulgo Xenodochium: ubi frumentū adseruant, ubi
 armamenta custodiunt, ubi uectigal percipiunt, & pondera mer-
 cibus iniiciunt: ubi ludum literarum, ubi cantores, hoc est Musi-
 cos: ubi libros preciosos habent, hoc est bibliothecam optimis uo-
 luminibus refertam: item ubi captiuos & facinorosos arcta custo-
 dia retinent. Et extra mœnia ædificia habent pro lateribus coquen-
 dis, & seuo liquefaciendo, & tres pauperibus ægrotisq; addictas
 domus: sancti Marci, ubi morbo Gallico ulceribusq; malignis infe-
 stati: Clagenbaum conuenticulum, ubi leprosi: & Siechen Als, ubi
 pestis contagio laborantes, urbis sumptu concluduntur. Hospit-
 tia publica intra Viennam extant, Cerui aurei, Anseris aurei, Cru-
 cis aureę, Stellæ aureę, Coloniense, & Ratisponense, Danubij fluen-
 to uicina sunt, in quæ mercatores Sueui ac Bauari diuertunt. Hun-
 gari in aureum leonem: Bohemi in hospitium Schabnrueßl: Silesij
 ac Morauj ad Praunum: Styri & Carni in aureum Agnum & Stru-
 thionem, in uico Carnorum sita diuersoria: Itali in rubeum Can-
 crum: rustici ad sanctam indiuiduam Trinitatē: nautæ ad aureum
 Solem, & album Equum, Salinarū portæ uicina: atq; alij aliò com-
 meant. sunt enim cætera minora, nec digna ut in hunc librum refe-
 rantur, Corui, Pauonis, & alia quædam. Publica balnea Viennę
 decem sunt, Rubrę plateę, & diui Stephani, Danubio uicinum: No-
 uæ balneæ, Cancellarię & porcorum fori Castro proxime: reliqua
 hinc inde per urbis uicos ac fora distributa, ad Figulos, ad Cannas,
 ad Cœli portas, & in textorum platea. Sunt & loca quædam in-
 tra Viennæ mœnia, aliquo euentu uel pictura quadam insigniora,
 & uulgo cognita: Ad montanas ueteres ædes, uulgo Perighof, quæ
 primam Viennæ positam fuisse domum existimant: in Aureo col-
 liculo, ad acutum Angelum, in cedente Burgo, ad portam Beurer,
 hodie Peiler, ad Turriculam, in Axungia promptuario, uulgo
 Schmergrüß, in Torculari, in lōgo Cellario, in Alto pōte, ubi Tar-
 tarus sagittas eiaculatur, ubi Lupus ad anseres concionē habet, ubi
 Lupus cum uacca ludit, ad Aestatis personam, itemq; Hyemis, ad
 Aethiopem, ad cœlestinū Caputium, ad Ferreum pirū, ad Albam
 rosam, ad pulchram Portam, ad Nucis uiridis arborem, ubi Trun-
 cus ferro uisitur conclusus, ubi Gigantis crus appensum est, Lepo-
 rina domus, ludæorum domus, ad Tergeminos, ad Umbellam,
 ad cœlestinum Lupum, ad aureum Anatem, ad rubram Crucem,
 ubi Basiliscus repertus, in Limi fossa, uulgo Leymgrüben, ad pro-
 uincię coronam, & alia id genus pleraq; ædificia, quibus uel appen-

Xenodo-
 chia paupe-
 rū Viennę.

Hospitia et
 diuersoria
 Viennę.

Balnea pu-
 blica Vien-
 nę.

Loca insi-
 gniora Vi-
 ennę.

fa, uel picturæ, uel alius quispiam euentus nomenclaturas inditas, ad posteritatem transmisit.

CAPVT VII. DE INCOMMODIS

periculisq; quæ Viennæ uel à bellis, uel incendijs acciderunt.

TQVE hæc in pace, atq; his incrementis, ad eam magnitudinem urbs ea peruenit, in qua annis abhinc uiginti cernebatur. Accidebant uerò tempora Viennæ interdum turbulenta, quæ dignitati eius splendoriq; non nihil ademerunt. Et ut Romanam gentium que memoriam omittamus, quando à Marcomanis, Quadis, Gottis, Hunnis, Sueuis, Herulis, Rugis, Scyris, Longobardis, Auaribus, & Hungaris, non semel & obsessa expugnataq; atq; adeò in cineres uersa extitit: ut à

Vienna expugnata anno 1242.

Item 1282.

Item 1497.

Item 1529.

Incendia urbis Viennæ publica.

Magnum incendium Viennæ.

Propugnacula urbis Viennensis.

recentiori tempore rem repetamus, satis constat, Viennam expugnatam fuisse à Friderico Babenbergensis familiae penultimo, qui ab imperio proscriptus, & à suis dominatu exutus fuerat, id contigit anno ferè Verbi incarnati MCCXLII. Ab eo tempore circa annum Domini MCCLXXX. à Rudolpho Habsburgensi Cæsare denuò expugnatur Vienna, & ceu antè in fidem imperij recipitur. Expugnatam quoq; Viennam constat à Mathia Coruino Hungariae rege, anno MCCCCLXXXVII. Et paulo antè non semel à Friderici Cæsaris fratre Alberto, ipsoq; Friderico contra Albertum, ad deditionem coactam legimus. ut de obsidione ista nihil adijciamus, quam passa est à Solymano potentissimo Turcarum tyranno, anno redemptionis nostræ MDXXIX. Quo tempore cum fortiter obsidionem oppugnationemq; omnem elusisset, aduersus imminentem perniciem fortiter insuper reluctabatur. Atque hæc de bellorum incommodis. Deprehendimus porro, incendio hanc urbem conflagrasse, & penè in cineres aliquoties fuisse conuersam, anno uidelicet MCCLVIII. quando diui Stephani parochialis basilica, cum ædibus Hierosolymitanorum militum, & diui Ioannis xenodochio, absumpta igne fuere. Item anno MCCLXII. circa festum diui Vitalis eadem parochialis basilica, Minorum coenobium, templum diuæ Virginis in littore, cum tertia ferè urbis parte in cineres conuersa fuere. à quo tempore publica Viennæ frequentia coeperunt incendia oriri, annis uidelicet Dominicæ incarnationis MCCLXXVI. MCCCXVIII. MD. MDXXV. cuius & nos memoriam habemus, quando parochiale diui Michaelis templum, cum coenobijs diui Hieronymi, Iacobi, & tertiam ferè urbis partem miserimè, paulo ante Ludouici Hungariae regis cladem, incendio deuastatam uidimus. Porro suburbanis (ut diximus) ob Turcæ metum demolitis, maxima in locum uicemq; & admirandi infinitiq; operis

operis & sumptus propugnacula, mœnibus quoq; renouatis, à s. p. q. Viennensi adiuncta sunt: prope castrum, unum maximum: ab hoc ad Scotorum portam duo amplissima, & uix credibilis sumptus, ac (ut ferunt) quadraginta millibus aureorum, à fundamentis lapide quadrato surrexerunt. A Castrensi insuper propugnaculo, uersus Hungariam, & portam quam Stubarum uocant, tria mediocria: & inde latius ad Danubij præterfluentis fluentum, duo maxima, munitissimaq; s. p. q. Viennensis, infinito planè ac inæstimabili sumptu suscitauit: auxilia ad hoc conferentibus ipso Rege Romanorum Ferdinando, Mauritio duce Saxoniae, Vilhelmo Bavariae duce, ac imperialibus quibusdam ciuitatibus, Augusta Vindelicum, Norimberga, Argentoraco, Ulma, Colonia Agrippina, Treuirorum urbe, Colmaria, Selestadio, & alijs quibusdam. In quorum uno, quod solo urbis ciuium que Viennensium sumptu suscitatum est, nos memoriae ergò hoc monumentum posuimus:

D. O. M.

D. D. N. N. CAROLI ET FERDINANDI
PERENNIVM AVGVST. SALVBER. IVSS.
HOC PROPVGNACVLVM A' FVNDA-
MEN. CONTRA TVRCARVM VIM, OR-
DINANTE VIRO CLARISS. LEONHAR-
TO VELSIO SACRI REGII PALATII
COMITE, ET VTRIVSQ. MILITIAE MA-
GISTRO, INSISTENTE ETIAM STEPHA-
NO DENCKIO CONSVLEVIGILANTIS.
S. P. Q. VIENNENSIS CVRAE HORVM
COMMIS. A DEXTREMAM MANVM PER-
DVX. AERE PVBLICO, ANNO CHRIS-
TI MDXLV. V. S. L. L. M.

FINIS LIBRI TERTII.

R 3

RERVM